

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

s čerstvými lidskoprávními událostmi se připomíná letní dvojčíslo Bulletinu Centra pro lidská práva a demokratizaci. Vedle cestovatelských tipů (muzeum Amna Suraka v Iráku) se můžete těšit například na rozhovor s dr. Davidem Müllerem z Ministerstva průmyslu a obchodu, jenž zastupoval Českou republiku na vyjednáváních Smlouvy o obchodu se zbraněmi (ATT) v New Yorku a s námi si popovídal o obsahu smlouvy, její budoucnosti a dopadu na Českou republiku. Tradičními novinkami ze zasedání Benátské komise přispěla česká zástupkyně u této instituce dr. Veronika Bílková, přibližující poslední setkání právních expertů, jemuž tentokrát dominovalo téma střední Evropy, konkrétně Maďarska.

Léto u mezinárodních trestních tribunálů ovládla kauza příliš expanzivního prezidenta Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii

Theodora Merona, který údajně tlačil na ostatní soudce, aby rozhodli některé důležité případy jím narýsovaným způsobem. Jeho kolegové s tímto postupem příliš nesouhlasili, načež celá kauza pronikla díky nedostatečně tajnému dopisu i do médií. Další zajímavé téma představuje otázka lidských práv a soukromých armád a také lidských práv a moderních technologií.

Česká sekce se zaměřila na otázku respektování rodinného života u cizinců a neúspěch vládního balíčku zákonů o pobytu cizinců na území ČR a o volném pohybu občanů EU. Dále se můžete dočíst o patáliích se zásilkou českých zbraní do Egypta a neslavný český evergreen představuje zpráva o situaci tuzemských Romů.

Pěkné poslední prázdninové chvíle s Bulletinem přeje za Centrum pro lidská práva a demokratizaci Hubert Smekal.

Obsah

Návštěva na místě zla

Mezinárodní Smlouva o obchodu se zbraněmi schválena. Bude efektivní? Ovlivní české vývozce?

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 6

Útoky na příslušníky mírových sil mohou být považovány za válečné zločiny

Kam směřuje judikatura Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii?

Umar al-Bašír na útěku?

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 11

Tragické následky kyberšikany

Střední Evropa (znovu) na scéně

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 14

Soukromé armády a odpovědnost států

Naivní humanista, nebo zrádce a špion?

4) Česká republika a lidská práva | 18

Krátce k novému cizineckému zákonu

České zbraně na cestě do Egypta

Monitoring integrace Romů

Právo na respektování rodinného života cizince již během řízení o sloučení rodiny

+ Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech

Servis pro zájemce o lidská práva na webu Centra

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je tam například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz.

Návštěva na místě zla

Amna Suraka, Sulejmánie, Irák

Hubert Smekal

V rámci letního roadtripu jsme kromě východního Turecka zařadili do itineráře po ověření bezpečnostní situace a vstupních podmínek také Irák, konkrétně jeho kurdskou část. Mezi největší taháky severního Iráku patří bezpochyby syrové muzeum genocidy zvané Amna Suraka ve městě Sulejmánie (Sulaymaniyah). Komplex nás mile překvapil tolerantními zřízenci, neboť jsme k rudým budovám, které stojí za kurdský název Amna Suraka (Rudá ostraha), přijeli ještě před oficiální otevírací dobou, ale přesto jsme byli vpuštěni dovnitř. Muzeum patří mezi ta místa se stísněnou atmosférou, kde okamžitě pocítíte, že se tu stalo něco strašného. Nikdo nemluví nahlas, nikdo se nesměje, budovy jsou ponechány ve stavu, v jakém je na začátku 90. let vyrvala ze Saddámových rukou kurdská pešmerga (kurdská domobrana), tedy prostřílené, ohořelé a často bez oken. Místní hlídači vás nikterak neomezuji, můžete se procházet, kde se vám zachce, a zakoušet atmosféru místa, kde docházelo k brutálnímu zacházení s kurdskými vězni. Na místě jsou dokonce ponechány i tanky, bojová vozidla a těžší zbraně, které tu „poztrácela“ prchající irácká armáda. Vedle prohlídky cel s pohozenými dekami a sovkami můžete shlédnout i výstavu fotek a film z tzv. kurdského exodu. Mezi silné zážitky patří návštěva Sálu zrcadel, padesát metrů dlouhé úzké chodby, vyzdobené 182 tisíci střepy zrcadel, z nichž každý symbolizuje jednu oběť Saddámovy protikurdské operace Anfal. Vše tlumeným světlem osvětluje zhruba 4500 žárovek, připomínajících počet zničených kurdských vesnic.

Pro mě osobně představovala nejotřesnější zážitek výstava velkoformátových fotek pořízených po chemickém útoku v asi 70 kilometrech vzdáleném městě

Halabďa. V březnu 1988, v posledních dnech iránsko-irácké války, spustily irácké bombardéry na město neobvyklé nálože, po nichž se vzduchem linula vůně sladkých jablek. Za půl hodiny již po sobě nečekaný útok zanechal 5 tisíc mrtvých mužů, žen a dětí a ještě větší počet raněných. Fotografie jsou v Amna Suraka nasvíceny rudými světly, což ještě zvyšuje již tak velmi silný dojem z výjevů na ulicích zasaženého města.

Amna Suraka, foto: Hubert Smekal

Nápad na přebudování mučírny tisíců Kurdů v muzeum dostala asi před desíti lety manželka iráckého prezidenta Talabáního, čímž stála za zrodem jednoho z nejpůsobivějších míst v celém Iráku. Památník genocidy zavírá už ve čtyři hodiny, tudíž návštěvníkům ještě vybudě čas na návštěvu sedmisettisícové Sulejmánie. Město vzniklo až koncem 18. století, ale postupně přerostlo v důležitý uzel kurdského odboje. Na první pohled působí velmi živě, centrem se táhne bazar, v němž se čile mísí prodáváci s kolemjdoucími a nakupujícími. Město navíc oplývá zelenými plochami, jimž vévodí udržované parky. Rovněž obyvatelé mají své kouzlo – pojedli jsme například výborný falafel v bufetu u syrských uprchlíků (jako jedno z mála zařízení měl během ramadánu otevřeno i ve dne).

Pokud se budete v Iráku někdy vyskytovat, rozhodně se do Sulejmánie a Amna Suraka zajedte podívat, garantuji vám jeden z největších zážitků. Vstup do muzea je navíc zcela zdarma, ovšem připravte se na spalující vedro, jež i ve stínu významně překračuje 40 stupňů Celsia.

Amna Suraka, foto: Hubert Smekal

Mezinárodní Smlouva o obchodu se zbraněmi schválena

Bude efektivní? Ovlivní české vývozce?

Rozhovor s Davidem Müllerem z Ministerstva průmyslu a obchodu

Vendula Karásková

Smlouvu o obchodu se zbraněmi (ATT), která jako první zavádí celosvětová pravidla pro obchodování s konvenčními zbraněmi, již podepsalo 81 států. Na počátku července ji ratifikovala Guyana a Island, ke vstupu smlouvy v platnost tak zbývá osmačtyřicet ratifikací. Smlouva by měla zabránit dodávkám zbraní do zemí, kde by mohly být použity ke spáchání genocidy, válečných zločinů nebo zločinů proti lidskosti. Mezi signatáři však zatím nejsou největší světoví vývozci zbraní, tedy USA, Rusko a Čína, přičemž dokument je kritizován také pro nedostatek účinných sankcí vůči zemím, které jej nebudou respektovat.

Českou republiku na jednání v New Yorku zastupoval mj. David Müller, Ph.D., ředitel Odboru evropského a mezinárodního práva Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, který pro Bulletin odpověděl na několik otázek.

Smlouva ATT je považována za poměrně ambiciózní projekt. Jaký jste měl dojem z jednání?

Ano, jednání v New Yorku bezesporu odrážela svou ambicióznost, a to jak z hlediska rozsahu zastoupení členských států OSN, tak úrovně jejich zastoupení. Není žádných pochyb o tom, že všichni účastníci jednání mu připisovali maximální důležitost a věnovali veškerou pozornost.

Dohoda dosáhla maximum možného

Jedním z hlavních argumentů pro přijetí ATT byl lidskoprávní aspekt mezinárodního obchodu se zbraněmi. Praktické naplňování smlouvy však bude záviset na rozhodnutích jednotlivých států a může být v kolizi s jejich komerčními zájmy. Bude tedy smlouva efektivní?

Pokud bychom se domnívali, že smlouva efektivní nebude, stavěli bychom se k ní – stejně jako dalších více než sto států, které podpořily její otevření k podpisu ve Valném shromáždění OSN – jinak. V efektivitu smlouvy věříme a jsme si plně vědomi toho, že jde o první a svým způsobem zcela průlomový instrument v této oblasti. Pokud jde o motivaci států, je zřejmé, že smlouva nastavuje základní pravidla a principy. Konkrétní implementační a dozorové mechanismy jsou součástí vnitrostátní úpravy jednotlivých států – ty nicméně musí pravidla nastavená ATT dodržovat.

Výklad smlouvy a posouzení podmínek je ponechán na státech samých, jak budou motivovány svůj obchod omezovat?

V některých ohledech nenechává smlouva příliš prostoru k výkladu a posuzování podmínek, když základní pravidla jsou nastavena celkem jasně. Státy nemusí nutně svůj obchod omezovat, nicméně musí jej realizovat v souladu se svými mezinárodními závazky. Přes své slabiny mezinárodní právo funguje právě na principu, že závazky jsou dodržovány.

Ve smlouvě není ošetřen obchod s municí či například opatření na kontrolu exportu min. Má smlouva význam i bez toho, nezvýší jen například obchodování s druhy zbraní, které v ní nejsou obsaženy?

Určitě význam má, dohoda je i tak zcela průlomovým instrumentem v oblasti mezinárodní regulace obchodu se zbraněmi. Dohoda pokrývá maximum, které bylo možné na konferenci za daných podmínek sjednat. Pokud jde o kontrolu obchodu s municí, i zde byl nalezen v danou chvíli maximální možný kompromis a i tato oblast je v ATT díky článku 3 ošetřena. Současné nevidíme žádný důvod, proč by měla ATT zvýšit obchodování se zbraněmi, které v ní nejsou obsaženy.

Největším světovým exportérem zbraní jsou USA, kde je však silná zbrojní lobby. USA smlouvu prozatím podpořily, jak ale hodnotíte šanci na ratifikaci v Kongresu?

To ze své pozice nemohu hodnotit. Samozřejmě doufáme, že USA smlouvu ratifikovat budou, nicméně prakticky je jasné, že to administrativní prezidentka Obamy nebude mít v Kongresu úplně jednoduché.

Jak vidíte šanci, že smlouvu ratifikuje Rusko a Čína?

Opět nemohu ze své pozice hodnotit. Není pochyb o tom, že s připojením Ruska a Číny k ATT by byl dosah a možnosti dohody větší, nicméně i bez jejich případné účasti jde o zásadní krok dopředu.

Ratifikace v ČR by měla proběhnout hladce

Na jednáních v New Yorku jste zastupoval nejen naši republiku, ale i Ministerstvo průmyslu a obchodu. S jakým zadáním jste do New Yorku letěl?

Zadání pro jednání je standardním způsobem určeno rozhodnutím vlády České republiky, která mandát pro jednání schvaluje. Pozice České republiky vycházela pochopitelně primárně z dlouhodobých zahraničněpolitických priorit. Chtěli jsme zejména sjednat smlouvu, která bude dostatečně efektivní na to, aby nešlo pouze

o prázdnou deklaraci či politický instrument bez praktických dopadů. Cílem mělo být sjednání textu, který bude mít především potenciál přispět v boji za omezení nelegálního obchodu se zbraněmi a posílení ochrany lidských práv a lidskoprávních standardů, ale sekundárně také přispět k narovnání podmínek v zahraničním obchodu s konvenčními zbraněmi mezi budoucími smluvními stranami.

Česká republika podepsala smlouvu spolu se všemi ostatními členskými státy EU. Jaké debaty se v rámci EU vedly?

Intenzivní jednání probíhala především před samotnou konferencí při přípravě pozice EU a pak pochopitelně i v průběhu jednání na konferenci, kdy probíhala prakticky neustále koordinační setkání a neformální výměny názorů. Podpis smlouvy byl pro všechny členské státy, stejně jako celou Unii, důležitou prioritou.

Očekáváte nějaké problémy v průběhu ratifikačního procesu?

Vláda již svůj souhlas udělila, další ratifikační proces by měl zahrnovat souhlas obou komor Parlamentu a zakončení celého postupu prezidentem republiky. Vzhledem k tomu, že jde o otázku, která je v souladu se zahraničně politickými zájmy ČR, nepředpokládáme, že by měly v průběhu ratifikačního procesu ze strany naší republiky nastat nějaké problémy.

Jaké dopady bude mít dle vás ATT na český vývoz zbraní? Dělalo si MPO nějakou analýzu v tomto smyslu?

Smlouva mimo jiné přispěje k narovnání konkurenčního prostředí ve prospěch vývozců ze zemí, jako je Česká republika a obecně státy Evropské unie, které mají funkční a oproti některým ostatním státům přísný a efektivní kontrolní mechanismus obchodu se zbraněmi. Český vývoz zbraní by tak neměl být, vzhledem k tomu, že již nyní podléhá jasným pravidlům, v žádném případě negativně ovlivněn.

Plánuje MPO v souvislosti s ATT nějakou úpravu předpisů pro udělování licencí na vývoz vojenského materiálu?

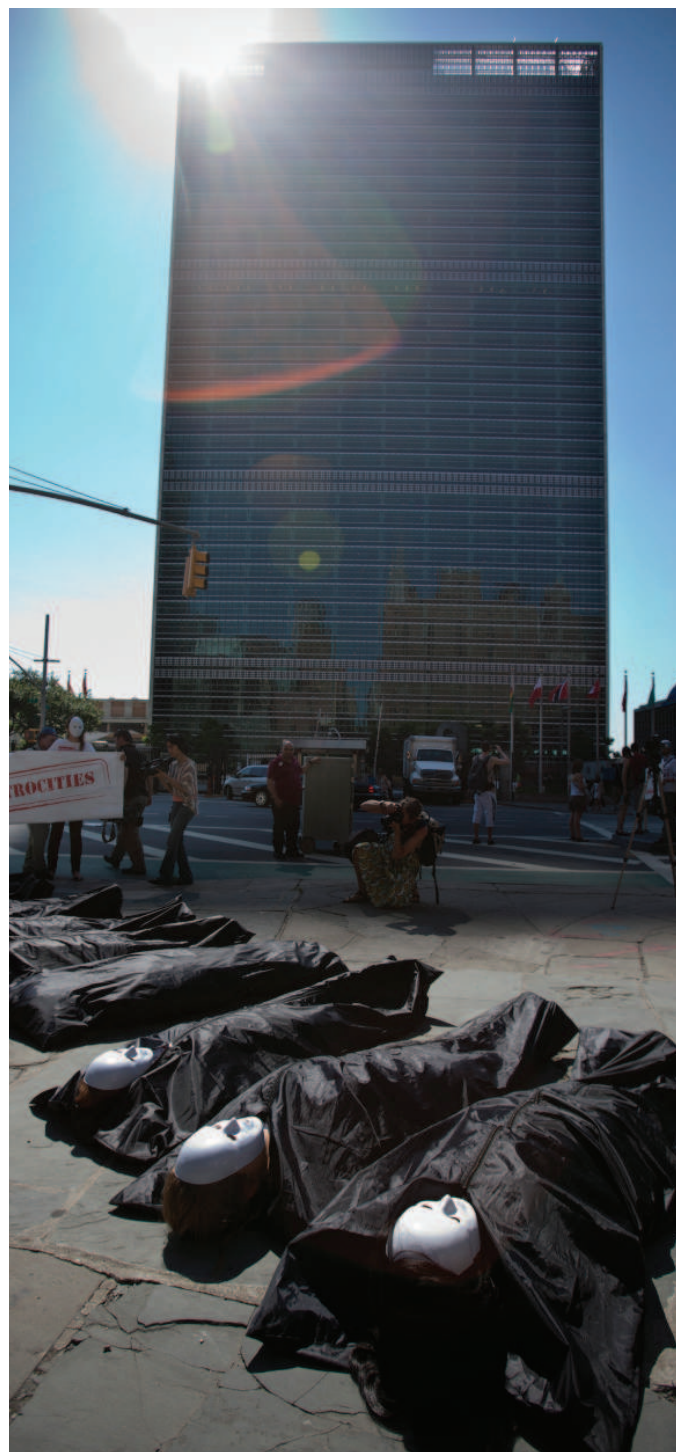
Ne, požadavky a podmínky, které stanoví ATT, jsou již součástí českého právního řádu.

Je možné nějak zajistit, aby zásilka zbraní určená místní armádě či policii nakonec neskončila v rukou rebelů? Například zbraně z ČR a Německa určené pro afghánské oficiální síly se údajně objevily u Tálibánu.

Vyloučit takovou možnost nelze, nicméně kontrolní

orgány ČR využívají veškerých zákonných možností k tomu, aby tato alternativa nenastala. Míra rizika, že vyvážené zbraně mohou skončit v rukou jiného subjektu, nežli legitimního deklarovaného konečného uživatele, je hodnocena u každé žádosti o vývozní licenci. Pokud bychom měli poznatky, že tato eventualita hrozí, licence nebude udělena. Důležitou roli hrají také tzv. post-licenční kontroly již vyvezeného materiálu v zemi konečného užití.

Děkujeme za rozhovor.

Kampaň za UN ATT. Zdroj: Oxfam International.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Útoky na příslušníky mírových sil mohou být považovány za válečné zločiny

Markéta Glacová

Žalobkyně Mezinárodního trestního soudu (MTS) Fatou Bensouda na konci července prohlásila, že útoky na příslušníky mírových sil by mohly být považovány za válečné zločiny. Reagovala tak na napadení jednotek Hybridní mise Africké unie a Organizace spojených národů (UNAMID) u Khor Abeche v jižním Dárfúru.[1] Při něm bylo neznámými útočníky zabito sedm jejích příslušníků tanzánské národnosti a dalších sedmáct osob bylo zraněno.[2] K zahájení vyšetřování a stíhání pachatelů již soudánskou vládu vyzvali například speciální zmocněnec pro Dárfúr a velitel mise Mohammed Ibn Chambas, generální tajemník OSN Ban Ki-moon či Rada bezpečnosti.

Válka v oblasti západního Súdánu začala v únoru 2003, kdy se povstalecké skupiny – Súdánská lidově osvobozenecí armáda a Hnutí za spravedlnost a rovnost – postavily proti vládním jednotkám. Konflikt, na jehož počátku stála vzpoura afrických kmenů proti jednání arabské vlády v Chartúmu a údajné diskriminaci nearabského obyvatelstva, se po letech změnil na boj o půdu a suroviny. Celosvětově je konflikt znám zejména kvůli etnickým čistkám, které připravily o život desítky tisíc lidí. Časté kmenové střety zde ovlivňují život tisíců místních obyvatel a jen od začátku tohoto roku donutily k odchodu z domova přibližně 300 tisíc lidí.

Situaci v Dárfúru se Mezinárodní trestní soud zabývá od roku 2005 z podnětu Rady bezpečnosti OSN, která prostřednictvím rezoluce č. 1593 požádala soud, aby začal vyšetřovat zločiny spáchané na soudánském

Vojáci mírových sil UNAMID v Severním Dárfúru. Foto: UN Photo/Olivier Chassot, www.unmultimedia.org/photo.

území.[3] Úřad žalobce MTS zatím obvinil sedm osob. Stíhání Abu Gardy, vůdce rebelské skupiny United Resistance Front bojující proti súdánské vládě v Dárfúru, však bylo v roce 2010 pro nedostatek důkazů zastaveno. Hlavní líčení v případě dvojice rebelů, Abdallaha Bandy a Saleha Jerby, bude pravděpodobně zahájeno 5. května 2014. Zbývající čtyři podezřelí jsou zatím stále na svobodě. Pravomoc MTS situaci v Dárfúru řešit připomněla žalobkyně stranám konfliktu v reakci na poslední útoky vůči příslušníkům mírových sil s varováním, že její úřad nebude váhat vyšetřovat a stíhat podezřelé ze spáchání těchto trestných činů. Také vyzvala súdánskou vládu k provedení rychlého a úplného šetření a k následnému zadržení všech odpovědných osob.

Dárfúr je dlouhodobě značně nestabilní a nebezpečnou oblastí, v posledních letech se zde však útoky na humanitární pracovníky a příslušníky mírové mise stupňují. Od počátku července se jedná již o několikátý incident, během něž byl někdo z humanitárních pracovníků či členů mise zabit nebo zraněn.[4] 3. července 2013 byla zraněna trojice osob při čekání na konvoj UNAMID u města Labado ve východním Dárfúru. O pár dní později si přestřelka mezi vládními jednotkami a povstalcí, která se udála v hustě obydleném jihosúdánském městě Nyala, vyžádala smrt dvou pracovníků organizace World Vision International.

Po deseti letech konfliktu se jako jediné možné řešení ukazuje politická dohoda zúčastněných stran. Súdánská vláda a dvě hlavní povstalecké skupiny se zavázaly

k dodržování mírové dohody z Doha.[5] Její realizace však probíhá velmi pomalu, a tak pokračující nestabilita v regionu a další útoky na pracovníky mírových misí či humanitárních organizací ohrožují poskytování humanitární pomoci, proces usmíření i ekonomický a sociální rozvoj celého regionu.

Poznámky:

[1] Mandát mise UNAMID byl založen v červenci 2007 a jeho původní znění je velmi široké, za prioritu mise lze ale považovat zejména ochranu civilního obyvatelstva a probíhajících humanitárních operací, společně s celkovým zlepšením bezpečnostních podmínek v celé oblasti. Koncem července 2013 schválila Rada bezpečnosti pokračování činnosti mise po dalších 13 měsíců do 31. srpna 2014. O život zde od založení mise přišlo 151 jejích příslušníků.

[2] Jednotka se dostala pod palbu poměrně velké neidentifikované skupiny. Doposud se nepodařilo určit ani to, zda útočníci patřili mezi povstalce, nebo příslušeli k vládním jednotkám. Súdánská vláda nařčení popírá.

[3] Súdán není smluvní stranou Římského statutu, a proto bylo třeba iniciovat vyšetřování ze strany Rady bezpečnosti.

[4] Podle statistik Mírových operací OSN zemřelo v loňském roce 40 příslušníků mise UNAMID, což je v porovnání s předchozími roky číslo dosti vysoké. Ačkoli velké procento z nich nezemřelo násilnou smrtí, je alarmující, že za první polovinu letošního roku přesáhl počet zabitých celoroční statistiku roku loňského.

[5] Mírové fórum týkající se Dárfúru probíhalo v katarském Doha v letech 2010 až 2012, jeho výsledkem je dohoda podepsána súdánskou vládou a Hnutím za osvobození a spravedlnost. V lednu letošního roku se pod ní svým podpisem přidalo také Hnutí za spravedlnost a rovnost.

Zdroje:

Darfur: surging violence reaffirms need for inclusive political dialogue, UN official says, 24. července 2013 (<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45491&Cr=darfur&Cr1=>).

ICC Prosecutor: Attacks against peacekeepers may constitute war crimes, International Criminal Court, 19. července 2013 (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/otp-statement-19-07-2013.aspx).

Situation in Darfur, Sudan, ICC-02/05, International Criminal Court, 6. srpna 2013 (http://www.icc-cpi.int/EN_Menus/ICC/Situations%20and%20Cases/Situations/Situation%20ICC%200205/Pages/situation%20icc-0205.aspx).

UNAMID, African Union/United Nations Hybrid operation in Darfur, 6. srpna 2013 (<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unamid/facts.shtml>).

Sekání komise pro implementaci mírové dohody z Doha. Foto: Albert Gonzalez Farran – UNAMID, www.flickr.com.

Kam směřuje judikatura Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii?

Linda Janků

„Milí přátelé, někteří už jste možná četli dva články, které jsem rozesílal. Pokládám za správné k tomu, co jste se v nich dočetli, doplnit několik mých osobních postřehů. Tyto články se týkají opatření, které mě a mé kolegy na soudě velmi znepokojují.“ Dopis začínající těmito slovy našlo dne 7. června 2013 ve své poště dne bezmála 60 odborníků na mezinárodní trestní právo. Poslal jim ho jejich společný přítel, soudce Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY) Frederik Harhoff z Dánska. Obsahem dopisu je znepokojení nad možným ovlivňováním soudců Tribunálu a ostrá kritika nedávných rozsudků, které osvobodily některé z hlavních postav konfliktu v bývalé Jugoslávii.

Zveřejnění dopisu [1] vneslo zákulisní pohled do otázek, o nichž lidé sledující rozhodovací činnost Tribunálu polemizují již několik měsíců. Nedávné rozsudky ICTY totiž vyvolaly kontroverze a kritické reakce odborné veřejnosti ještě předtím, než byla celá záležitost tímto způsobem medializována.[2] Jak upozorňuje W. Schabas, *„v minulém desetiletí přicházelo od Tribunálu velmi silné humanitární poselství, jež věnovalo velkou pozornost otázkám ochrany civilistů. Nebylo ovlivněno upřednostněním zájmů armády a ozbrojených složek. Toto poselství je nyní oslabeno, dochází ke snížení úrovně ochrany civilistů a lidských práv.“*[3] Důvodem této změny je odklon od dříve uplatňované koncepce odpovědnosti velitelů za spáchání zločinů prostřednictvím účasti na společném zločineckém plánu (joint criminal enterprise, JCE). Současná judikatura Tribunálu zvyšuje dříve uplatňovaný standard pro možné shledání trestní odpovědnosti vrchních velitelů, čímž se však dle kritiků ocitá na hranici, kde se jejich odsouzení stává prakticky nemožné.[4]

Poslední kontroverze vyvolal nedávný osvobozující rozsudek z 30. května 2013, kterým senát prvního stupně zprostil obžaloby Jovicu Stanišiće a Franka Simatoviće, dva bývalé vysoce postavené funkcionáře srbské Státní bezpečnostní služby (Stanišić stál v jejím čele). Oba muži byli obviněni z účasti na společném zločineckém plánu. Na spáchání zločinů proti lidskosti se údajně podíleli řízením, organizací, tréninkem, vyzbrojením, vybavením a financováním paramilitantních jednotek srbské Státní bezpečnostní služby, které v letech 1991 až 1995 vyvraždily, pronásledovaly a nuceně deportovaly desetitisíce nesrbských obyvatel v různých oblastech Chorvatska a Bosny a Hercegoviny. Přestože ICTY potvrdil, že jednotky se těchto zlo-

činů dopustily, jejich velitele neshledal za tyto skutky trestně odpovědnými. Předložené důkazy dle soudců neprokázaly, že podpora poskytovaná jednotkám páchajícím tyto zločiny byla specificky určena k páchání těchto zločinů. Nebylo prokázáno, že oba velitelé sdíleli úmysl společného zločineckého plánu spočívající v etnickém vyčištění daných oblastí od nesrbského obyvatelstva, ani že by tyto zločiny plánovali nebo vydali rozkaz k jejich páchání.[5]

Nedávné osvobození srbských velitelů Stanišiće a Simatoviće přitom není jediným rozhodnutím ICTY, které v poslední době přineslo odklon od dříve uplatňované koncepce nepřímého účastenství (aiding and abetting) a společného zločineckého plánu, na jejichž základě byla odsouzena řada čelních představitelů a velitelů ozbrojených složek. Předcházela mu zejména silně kritizovaný osvobozující rozsudek z listopadu 2012 ve věci chorvatských generálů Ante Gotoviny a Mladena Markače (více viz Bulletin č. 1/2013), jenž byl následován neméně kontroverzním rozsudkem z února 2013, v němž odvolací senát zprostil viny bývalého vrchního velitele jugoslávské armády Momčila Perišiće.[6]

Obrat v rozhodování je kladen do souvislosti s působením současného 83letého předsedy ICTY Theodora Merona ze Spojených států amerických, jenž ve výše zmíněných případech předsedal odvolacímu senátu. Spekulacím o jeho údajném ovlivňování ostatních soudců a nestandardních postupech při vedení některých případů dává za pravdu i nedávno zveřejněný dopis soudce Harhoffa. Ten dokonce hovoří o „silném nátlaku“, který „vás nutí si myslet, že byl rozhodlán dosáhnout zproštění viny.“[7] Zda se jedná pouze o prosazování osobního právního přesvědčení soudce Merona, či je prosazovaná změna rozhodovací praxe výsledkem (neformálního) tlaku Spojených států,

Předseda ICTY T. Meron. Foto: Press Gallery of ICTY, Zdroj: WikiCommons

zůstává nezodpovězenou otázkou. Jak nicméně upozorňuje E. Gordy, odmítnutí odpovědnosti vrchních velitelů v posledních rozsudcích ICTY může mít precedenční charakter pro budoucí hodnocení obdobných případů, jež se mohou týkat (i nepřímého) působení mocných států v konfliktních oblastech jako Sýrie či Afghánistán.[8]

Je patrné, že řada soudců s nastolenou změnou směřování judikatorního odkazu ICTY nesouhlasí [9] a údajně se mezi nimi utváří koalice proti znovuzvolení Theodora Merona do funkce předsedy Tribunálu na podzim tohoto roku. Zda k tomu skutečně dojde a zda v následujících třech letech, které ještě zbývají do ukončení činnosti ICTY, bude Tribunál pokračovat v nově nastoleném směru rozhodování, zatím není jasné. Faktem však je, že na vynesených rozsudcích, které osvobodily některé z čelních představitelů bojujících stran konfliktu v bývalé Jugoslávii, zpochybnily dříve rozvinuté právní koncepty odpovědnosti a forem pachatelství a zanechaly pachů z pocitu ustoupení práva před mocenským vlivem států, to nic nezmění.

Poznámky:

[1] Dopis soudce Harhoffa nebyl veřejný, byl určen pouze jako soukromá informace směřovaná do okruhu jeho kolegů a přátel z oboru. Jakým způsobem dopis unikl do médií, není jasné.

[2] Téma možného ovlivňování ostatních soudců předsedou Meronem se dostalo na první stránky deníku New York Times, informovalo o něm dokonce i české zpravodajství. Viz *Padly osvobozující rozsudky v Haagu na nátlak USA a Izraele?* Česká televize, 14. 6. 2013 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/231344-padly-osvobozujici-rozsudky-v-haagu-na-natlak-usa-a-izraele/>).

[3] Simons, M.: *Judge at War Crimes Tribunal Faults Acquittals of Serb and Croat Commanders*. 14.6.2013 (<http://www.nytimes.com/2013/06/15/world/europe/judge-at-war-crimes-tribunal-faults-acquittals-of-serb-and-croat-commanders.html>).

[4] Na druhou stranu, koncept pachatelství na základě účasti na společném zločineckém plánu (zejména jeho rozšířené pojetí, tzv. JCE III), je částí odborníků dlouhodobě kritizován; od svých odpůrců si vysloužil pejorativní přezdívku „just convict everyone“. Bližší viz např. Badar, M. E.: *‘Just Convict Everyone!’ Joint perpetration: From Tadic to Stakic and back again*. International Criminal Law Review 6 (2006), s. 293-302.

[5] V této souvislosti je zejména kritizováno konstatování rozsudku, podle něhož většina senátu „pokládá Stanišićovy výroky o zabitích a jeho poznámku ‚všechny je vyhladíme‘ [we’ll exterminate them completely] za příliš vágní, aby mohla sloužit jako podpora pro obvinění, že Stanišić sdílel úmysl podporovat údajný společný zločinecký úmysl.“ Viz *Prosecutor v. Jovica Stanišić, Franko Simatović*, Trial

Chamber Judgment (IT-03-69-T), 30. 5. 2013 (http://www.icty.org/x/cases/stanisic_simatovic/tjug/en/130530_judgment_p2.pdf), s. 829.

[6] Perišić byl senátem prvního stupně odsouzen ke 27 letům odnětí svobody za napomáhání ke spáchání zločinů proti lidskosti v Bosně a Hercegovině, včetně útoků v Sarajevu a ve Srebrenici.

[7] Simons, M.: *Judge at War Crimes Tribunal Faults Acquittals of Serb and Croat Commanders*. 14. 6. 2013 (<http://www.nytimes.com/2013/06/15/world/europe/judge-at-war-crimes-tribunal-faults-acquittals-of-serb-and-croat-commanders.html>).

[8] Gordy, E.: *What happened to the Hague Tribunal?* New York Times, 2. 6. 2013 (http://www.nytimes.com/2013/06/03/opinion/global/what-happened-to-the-hague-tribunal.html?pagewanted=all&_r=1&).

[9] Rozpor již bylo možné zaznamenat z neobvykle příkré formulace disentů k osvobozujícímu rozsudku v případě Gotovina a Markač, zejména disentu soudce Pocara. Viz *Prosecutor v. Ante Gotovina, Mladen Markač, Appeals Chamber Judgment* (IT-06-90), 16. 11. 2012 (http://www.icty.org/x/cases/gotovina/acjug/en/121116_judgement.pdf).

Zdroje:

Gordy, E.: *What happened to the Hague Tribunal?* New York Times, 2.6.2013 (http://www.nytimes.com/2013/06/03/opinion/global/what-happened-to-the-hague-tribunal.html?pagewanted=all&_r=1&).

Jovica Stanišić and Franko Simatović acquitted of all Charges. ICTY Press Release, 30.5.2013 (<http://www.icty.org/sid/11329>).

Simons, M.: *Judge at War Crimes Tribunal Faults Acquittals of Serb and Croat Commanders*. 14.6.2013 (<http://www.nytimes.com/2013/06/15/world/europe/judge-at-war-crimes-tribunal-faults-acquittals-of-serb-and-croat-commanders.html>).

Budova ICTY. Foto: Julian Nitzsche, www.commonswiki.org

Umar al-Bašír na útěku?

Ondřej Vykoukal

Mezinárodní trestní spravedlnost nemusí být vůči představitelům států, které nejsou stranami Římského statutu, zase tak bezzubá, jak se může na první pohled zdát. Ukázkou může být útěk súdánského prezidenta Umara al-Bašíra z Nigérie, kde se 14. července 2013 účastnil konference Africké unie, kvůli jeho obavám ze zatčení a předání do Haagu. U haagského Mezinárodního trestního soudu (MTS) totiž al-Bašír jako nepřímý pachatel čelí obviněním ze spáchání zločinů proti lidskosti, válečných zločinů a zločinu genocidy spáchaných v súdánském regionu Dárfúr a byly na něj vydány již dva příkazy k zatčení. Zajímavé na celé události je překvapivý fakt, že k útěku (či k předčasnému odjezdu z konference, jak je událost prezentována súdánskou ambasádou v Nigérii) nebyl al-Bašír donucen hrozbou Nigérie či jiného státu, ale pouhou žalobou požadující jeho zatčení a předání do Haagu, kterou u nigerijského soudu podali členové místních nevládních organizací.

Ač jsou na al-Bašíra vydány již dva zatykače, jeho vydání ze strany Súdánu je naprosto nereálné, a to nejen proto, že Súdán není stranou Římského statutu a haagský soud vůbec neuznává, ale také z důvodu, že veškeré súdánské vládní ozbrojené složky, které by mohly al-Bašíra zadržet, jsou zcela v jeho moci. Nejpravděpodobnější možností, jak dostat al-Bašíra před soud, je tedy jeho zatčení při některé ze zahraničních cest, které súdánský prezident podniká. Návštěva Nigérie, byť za účelem účasti na konferenci Africké unie, byla pro takové zadržení ideální příležitostí. Nigérie je totiž stranou Římského statutu, a proto má povinnost s MTS spolupracovat, mezi což patří i zadržení osoby, na kterou MTS vydal zatykač.

Tento mezinárodní závazek byl Nigérii "připomenut" výzvou předsedkyně Shromáždění smluvních stran Římského statutu Tiiny Intelmann adresovanou nigerijskému ministru zahraničí, avšak bezvýsledně. Nigerijská vláda na výzvu reagovala zcela irrelevantním prohlášením, že konferenci Africké unie pouze hostí a nemůže rozhodovat o tom, kdo se konference zúčastní nebo nezúčastní. Nigérie tímto de facto popřela vlastní suverenitu a vlastní jurisdikci, když se jí vzdala ve prospěch Africké unie, což jí ovšem na rozdíl od už zmíněného mezinárodního závazku spolupráce s MTS žádná mezinárodní smlouva neukládá.

Tato ignorace zatykačů MTS ze strany státu, který je smluvní stranou Římského statutu, je tak další ranou mezinárodní trestní spravedlnosti a její kredibilitě

a Nigérie se tak připojila k zemím jako Egypt, Čína, Čad nebo Keňa, kam al-Bašír může cestovat i přes haagský zatykač. Čad a Keňa přitom stejně jako Nigérie patří mezi smluvní strany Římského statutu. V této souvislosti je ovšem také vhodné zmínit, že do řady zemí světa se al-Bašír jezdit bojí.[1]

Naopak dobrou zprávou a povzbuzením pro haagské soudce a žalobce je, že stačí pouhá žaloba nigerijské nevládní organizace a súdánský prezident ze strachu utíká zpět do bezpečí svého paláce v Chartúmu. Ukazuje se, že al-Bašír, který navenek prohlašuje, že ho haagský zatykač nijak neohrožuje a neomezuje, si svým bezpečím není zase tak jistý a že zatykač v něm vzbuzuje důvodné obavy. Mezinárodní trestní spravedlnost není zase tak bezzubá, jak se může na první pohled zdát.

Poznámky:

[1] Al-Bašír například zásadně nejedí do sídla OSN do New Yorku. V červnu 2011 přiletěl na státní návštěvu Číny o den později než bylo plánováno, protože jeho letadlo bylo vykázano z turkmenského vzdušného prostoru.

Zdroje:

Marlise Simons: *Sudan's President One Step Ahead of a Suit and a Warrant*. New York Times, 16. 7. 2013 (<http://www.nytimes.com/2013/07/17/world/africa/sudan-president-one-step-ahead-of-a-suit-and-a-warrant.html>)

President of the Assembly calls upon the Government of Nigeria to respect its obligations under the Rome Statute. ICC Press release, 16. 7. 2013 (http://www.icc-cpi.int/en_menus/icc/press%20and%20media/press%20releases/Pages/pr933.aspx)

Volební plakát Bašírovy strany. Foto: Larisa Eparko, News Hour, www.flickr.com.

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Tragické následky kyberšikany

Melanie Phamová

Kyberšikana. Psychická forma týraní, jež se od klasické formy šikany liší tím, že je realizována prostřednictvím moderních technologií. S růstem kyberprostoru se rozšiřuje i prostor bezbřehé a mnohdy velmi lákavé anonymity. Právě díky anonymitě se lidé chovají často jinak než ve skutečném životě. Anonymita otevírá prostor pro otevřené diskuze nebo rozebírání kontroverzních témat, a to bez posměchu či zavržení, kterému by jinak mohl člověk ve standardní komunikaci čelit. Virtuální svět ve spojení nejčastěji se sociálními sítěmi však přináší i negativní jevy. Jedním z nich je kyberšikana. Může se jednat o jízlivé či zlomyslné zasílání zpráv nebo vytváření zesměšňujících diskuzí, stránek a rozšiřování fotografií, přičemž primárním cílem je negativně působit na oběť nebo ji ponížit. Kyberšikana může být nebezpečnější než obvyklá šikana, jelikož dopad na oběť není omezen na přímý kontakt s agresorem. Konkrétní projevy se hůře odhalují kvůli její realizaci výhradně na internetu a nikoliv například ve škole, věznici atd.

Sebevražda mladé dívky otřásla Británií

Sociální sítě s doposud nejtragičtějšími známými dopady je stránka Ask.fm, jež byla založena před třemi lety v Lotyšsku. Stránka, která je dostupná ve velkém množství světových jazyků a existuje i v mutaci české, funguje na principu kladení otázek od přihlášených či anonymních uživatelů. V posledních dnech se síť stala terčem kritiky kvůli špatné kontrole a nahlašování nevhodného obsahu ze strany třetích stran a nedohledatelným autorům anonymních příspěvků. Na počátku srpna tohoto roku spáchala čtrnáctiletá dívka z Velké Británie sebevraždu poté, co byla delší dobu kyberšikaně vystavena [1], když dostávala anonymní vulgární a útočné zprávy typu „zemři“, „vypij bělidlo“ apod. Nejen rodiče dívky připisují tragickou událost právě Ask.fm jako prostředku sloužícímu k anonymní kyberšikaně. V důsledku smrti mladé uživatelky stáhlo několik světových firem z webové stránky své reklamy. Rodina založila na počest své mrtvé dcery webovou stránku, která se sama následně stala terčem nenávistných anonymních zpráv. Britský ministerský předseda David Cameron prohlásil, že každý, kdo rozněcuje nenávist nebo násilí, se bude za své činy zodpovídat, a vyzval rodiče a mladistvé, aby nenávistné a násilné stránky jako Ask.fm, které odmítají proti kyberšikaně bojovat, bojkotovali.

Cameron dále prohlásil, že legislativa nedokáže dostatečně pružně a účinně reagovat na vývoj moderních technologií. V evropských právních systémech existují trestné činy nebezpečného pronásledování, vyhrožování, útisku a dalších, které jde vztáhnout i na virtuální realitu. Nicméně na dopadení pachatelů anonymní kyberšikany mohou být současné právní rámce krátké. Zakladatelé stránky vydali tiskovou zprávu, v níž mimo jiné prohlašují, že anonymní příspěvatele lze zpětně dohledat, pokud to budou příslušné orgány v souladu s právním řádem vyžadovat. Dále dodali, že jejich stránka je pro své uživatele bezpečným prostředím, kde si lze dotazy od anonymních uživatelů zablokovat, a že se bezpečnost v podobných otázkách nadále zvyšuje.

V rámci boje proti kyberšikaně se ozývají návrhy na vytvoření dětského ombudsmana nebo na rozšíření pravomocí veřejného ochránce práv. Největším úskalím ve fázi represe a dohledání pachatele je ochrana osobních údajů anonymních agresorů, proto by se měly zvýšit pravomoci policie při získávání informací pro účely vyšetřování kyberšikany páchané na dětech a mladistvých. Popisovaný případ by mohl být prvním z mnoha dalších, v nichž bude odhalena identita agresorů, což snad bude mít vliv na další projevy šikany na webu odstrašující účinek.

Poznámky:

[1] Martin Robinson, Matt Chorley, „Boycott these vile websites”: Cameron urges youngsters to boycott Ask.fm in wake of girl, 14, who hanged herself after being „trolled to death“, *The Daily mail*, 8.srpna 2013, (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2386604/David-Cameron-tells-Ask-fm-clean-act-Hannah-Smith-suicide.html>).

Ilustrací foto. Zdroj: Wen Tong, www.flicker.com

Střední Evropa (znovu) na scéně

Červnové zasedání Benátské komise

Veronika Bílková, zástupkyně ČR v Benátské komisi

Červnové zasedání Evropské komise Rady Evropy pro demokracii prostřednictvím práva (tzv. Benátské komise), které se konalo v Benátkách ve dnech 14. – 15. června 2013, mělo lehce netradiční agendu. Zatímco standardně jednáním dominují témata z jiho-východní Evropy, Kavkazu či střední Asie, tentokrát se zájem soustředil hlavně na vývoj ve střední Evropě, konkrétně v Maďarsku. Vedle toho Komise přijala stanoviska i k jiným zemím a diskutovala také některá obecnější témata, např. ochranu práv dětí.

„Zlobivé“ Maďarsko

Státy střední Evropy se ze strany Benátské komise dlouhodobě těší malé pozornosti, např. Česká republika a Polsko se dosud nestaly předmětem žádného stanoviska, Slovinsko jednoho, Slovensko dvou atd. Z tohoto pravidla se v poslední době vymyká Maďarsko: zatímco během prvních dvou desetiletí po pádu komunismu vzniklo k Maďarsku jediné stanovisko, od roku 2011 bylo k právnímu vývoji v této zemi přijato stanovisek již jedenáct. Nárůst počtu odráží jak zvýšenou legislativní aktivitu, ke které přikročila stávající maďarská vláda, tak znepokojení, jež některá nová opatření na vnitrostátní i mezinárodní úrovni vyvolávají. Konkrétně se předmětem přezkumu, a obvykle i značné kritiky, stala např. nová Ústava z roku 2011 a její následné novely, Zákon o svobodě svědomí a náboženského vyznání, Zákon o Ústavním soudu, Zákon o národnostních menšinách nebo Zákon o svobodě informací.

V červnu 2013 se Benátská komise zabývala čtvrtou novelou Ústavy, která byla přijata na jaře 2013 a ihned vzbudila výhrady. Ve společném prohlášení z 11. března vyjádřili předseda Evropské komise Barroso a generální tajemník Rady Evropy Jagland obavy z toho, nakolik je novela slučitelná s principy právního státu, evropským právem a standardy Rady Evropy. V obdobném duchu, tentokrát s konkrétní analýzou úpravy, se vyslovily také některé nevládní organizace (např. Maďarský helsinský výbor). Negativní přijetí, jehož se novele dostalo, přimělo generálního tajemníka Rady Evropy Jaglanda na straně jedné a ministra zahraničních věcí Maďarska Martonyiho na straně druhé, aby paralelně požádali o stanovisko Benátskou komisi. Takový postup není zcela tradiční, nejčastěji žádost zasílá jen jeden aktér, je ale třeba jej vítat: nasvědčuje otevřenosti státu nechat svou legisla-

Benátky, foto: Veronika Bílková

tivu projít mezinárodním přezkumem. Tuto otevřenost Maďarsko potvrdilo i dialogem, který po celou dobu přípravy stanoviska s Benátskou komisí vedlo.

Stanovisko (*Opinion 720/2013*), které bylo na základě tohoto procesu vypracováno, kritizuje čtvrtou novelu Ústavy ve třech hlavních oblastech, jež se týkají lidských práv, soudnictví a Ústavního soudu. Z hlediska lidských práv jsou za problematická považována ustanovení o uznávání církví, která neobsahují jasná kritéria uznání a chybí též opravné prostředky pro případ neuznání; ustanovení o roli politických stran, jimž má být omezen prostor k sebepropagaci v médiích, což může mít negativní dopad na možnost opozice sdělit veřejnosti své postoje; ustanovení o vyrovnání se s komunistickou minulostí, jež počítá se zavedením plošných restrikcí (lustrace, omezení důchodů aj.) bez zohlednění individuální viny či nevin; a ustanovení o ochraně důstojnosti společenství a maďarského národa ohrožující svobodu slova i práva menšin. Soudnictví se po má po novele Ústavy dostat pod silnější vliv exekutivy (např. posílení vlivu Národního soudního úřadu a právo tohoto orgánu odebírat případu jednomu soudu a předávat je jinému), což ohrožuje princip dělby moci.

Konečně, Ústavní soud by měl ztratit možnost korigovat rozhodnutí politické moci mj. tím, že nebude smět odkazovat na starší judikaturu a v případě, kdy jeho rozhodnutí, popř. rozhodnutí mezinárodního soudu budou mít finanční důsledky, bude vypsána zvláštní daň (aby se hněv obyvatelstva neobrátil proti politikům, kteří problém způsobili, ale proti soudům, jež řešily jeho důsledky). Stanovisko končí závěrem, podle nějž „čtvrtá novela, společně se systematickým využíváním ústavních zákonů ve snaze o zajištění trvalosti změn realizovaných současnou většinou, je výsledkem instrumentálního pohledu na Ústavu jakožto politic-

ký prostředek vládní většiny“ (par. 147). Vzhledem k tomu, že podobné trendy jako v Maďarsku – např. snaha ztížit změny legislativy přijaté za jedné vlády, snaha okleštit pravomoci nejvyšších soudů, snaha odvést pozornost od současných problémů nekonečným vyrovnáváním se s minulostí – se projevují i v jiných státech regionu, je stanovisko Benátské komise významným signálem toho, že takto nastoupená cesta není kompatibilní s evropskými standardy, k nimž se země střední Evropy již dvě desetiletí let opět hlásí.

Další témata

Maďarsko nebylo jedinou zemí, jehož legislativa se stala během červnového zasedání Benátské komise předmětem diskuse. Z dalších stanovisek stojí za zmínku ta týkající se Monaka, Bosny a Hercegoviny a Egypta. Monako rovněž nepatří mezi země, jimž by se Benátská komise věnovala příliš často – až do letošního roku se v její agendě neocitlo ani jednou. První stanovisko (*Opinion 695/2012*) je navíc neobvyklé i tím, že se nezaměřuje na konkrétní právní akt, ale hodnotí monacký politický systém a rovnováhu moci v zemi jako celek – takové zadání adresovalo Benátské komisi Parlamentní shromáždění Rady Evropy, jež o stanovisko požádalo. Monacký systém nevyšel z hodnocení úplně nejlépe. Benátská komise upozornila na fakt, že i když Monako více méně respektuje zásady vlády práva, činí tak po svém – Monako „není parlamentní demokracie a není to zastupitelský systém“ (par. 98), kniže má velmi silné pravomoci vůči legislativní moci (par. 99) a v zemi se hojně využívají nepsaná pravidla (par. 100). Monacká delegace argumentovala, že právě tyto partikulari-

ty jsou základem a důvodem existence samostatného monackého státu a že odrážejí specifika vývoje v zemi. Obava, aby podobné argumenty nevyužily i další státy, vedla Benátskou komisi k tomu, že je akceptovala jen částečně.

Bosna a Hercegovina se naopak řadí mezi nejvěrnější klienty Benátské komise – stanovisek jí věnovaných existuje několik desítek. To poslední (*Opinion 723/2013*), na jehož přípravě se podílela i česká členka Veronika Bílková, posuzuje Zákon o soudech Bosny a Hercegoviny z roku 2013. Zákon zřizuje nový Vyšší soud (High Court) na ústřední úrovni, který by měl fungovat jako odvolací instance ve vztahu k Soudu Bosny a Hercegoviny – ten vznikl počátkem minulého desetiletí pod tlakem mezinárodního společenství a má mj. za úkol souzení válečných zločinů. Stanovisko hodnotí zřízení Vyššího soudu jako krok vpřed, upozorňuje ale na některé nedostatky textu (překryv s jinými zákony, nejasná ustanovení aj.).

Od událostí tzv. arabského jara zpestřují jednání Benátské komise také severoafrická témata. V červnu 2013 se mj. jednalo o návrh egyptského zákona o nevládních organizacích. Na zpracování tématu bylo velmi málo času, proto k němu bylo přijato pouze předběžné stanovisko (*Opinion 732/2013*) – nyní, po posledních politických změnách v zemi, je otázkou, zda bude následovat stanovisko konečné, nebo Egypt vypracuje novou úpravu. Nebylo by to od věci, protože původní návrh zákona trpěl řadou nedostatků, jež by činnost nevládních organizací nejspíše značně komplikovaly.

Stanoviska Benátské komise se standardně týkají jedné země. Občas se nicméně objeví téma, které hranice jedné země překračuje. Na posledním zasedání se takovým tématem stal zákaz propagace homosexuality mezi mládeží. Legislativu v tomto duchu v posledních měsících přijaly, popř. připravily již tři státy východní Evropy – Ruská federace, Ukrajina a Moldávie. Úpravy se v některých bodech liší, základní parametry ale zůstávají konstantní. Stanovisko (*Opinion 707/2012*), které se způsobem zpracování a podložeností závěrů řadí mezi nejlepší výstupy Benátské komise, poukazuje na nejednoznačnost úpravy a její odlišnou aplikaci v oblastech, kde již platí (některé gubernie Ruské federace). Na základě těchto charakteristik označila Benátská komise příslušnou legislativu za neslučitelnou se svobodou slova a zákazem diskriminace. Vzhledem k tomu, že necelý měsíc po skončení zasedání podepsal prezident Putin návrh zákona o zákazu propagace homosexuality, který Komise posuzovala, je pravděpodobné, že téma se na pořad jednání Benátské komise vrátí. V rozporu se známým příslovím totiž v tomto orgánu platí, že nejčastěji se vrací „špatní holubi“.

Benátky, foto: Veronika Bílková

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Soukromé armády a odpovědnost států

Ohlédnutí po deseti letech od incidentu v Abu Ghraib

Marek Jaroš

V březnovém vydání Bulletinu (č. 3/2013) jsme se zabývali problematikou neustále se rozvíjejícího fenoménu tzv. soukromých bojových a bezpečnostních společností (private military and security companies, dále jen PMSCs). Jelikož tyto společnosti mnohokrát vykonávají činnosti dříve vyhrazené výlučně státům, naskýtá se otázka jejich mezinárodní odpovědnosti v případě, že PMSCs poruší některý z mezinárodně právních závazků.

Problematickou se jeví zejména skutečnost, že jde o soukromé subjekty, za jejichž jednání státy na mezinárodně právní úrovni v zásadě neodpovídají. V praxi tak dochází k situacím, kdy se státy prostřednictvím delegace svých základních funkcí zbavují vlastní odpovědnosti a nad případným protiprávním chováním PMSCs si „umývají ruce“. Do pozornosti veřejnosti se v minulosti dostaly události jako zastřelení 17 civilistů zaměstnanci americké společnosti Blackwater (dnešní Academi) na dopravním okruhu Nisoor Square v Bagdádu, porušení zbrojního embarga na území Sierry Leone ze strany britské společnosti Sandline International nebo páchání fyzického a psychického násilí na zadržených Iráčanech ve věznici Abu Ghraib, na kterém participovali zaměstnanci dvou amerických společností CACI International a Titan Corporation.

Od posledně zmíněného incidentu brzy uplyne již deset let a právě na něm si přiblížíme jednotlivá východiska, na základě kterých mohou být státy za protiprávní jednání PMSCs jako soukromých subjektů odpovědné [1]. Během konfliktu v Iráku byly společnosti CACI a Titan najaté vládou USA na spolupráci při vyšetřovacích a analytických úkolech, včetně výslechu zajatců ve vybraných věznicích. Koncem roku 2003 se zaměstnanci těchto společností podíleli – vedle příslušníků ozbrojených sil USA – na bití, zastrašování a zneužívání iráckých vězňů. Uvedené jednání je v rozporu s kogentním zákazem mučení a jiného nelidského nebo ponižujícího zacházení, který je obsažen v řadě mezinárodních lidskoprávních dokumentů.

Prodloužení licence společnosti jako souhlas?

V případě porušení mezinárodního závazku soukromou osobou je jedním ze způsobů založení meziná-

rodní odpovědnosti státu uznání tohoto porušení a jeho převzetí státem za své vlastní. Jak uvádí Komise OSN pro mezinárodní právo ve svém komentáři k *Článcům o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování* (*Articles on State Responsibility*, dále jen ASR), kromě výslovného uznání přichází teoreticky v úvahu také uznání konkludentní. USA proti zaměstnancům společností, které se na násilí podílely, nevzesly žádná obvinění a nadto dokonce prodloužily platnost smlouvy uzavřené s CACI pro činnosti realizované v Iráku.

Ačkoli toto jednání může naznačovat tiché schválení činů zaměstnanců CACI, nelze z něj přímo dovodit úmysl USA převzít za ně taktéž mezinárodní odpovědnost. V praxi se totiž prosazuje spíše jasné a nesporné uznání protiprávního jednání. Jako příklad lze uvést rozsudek Mezinárodního soudního dvora (dále jen MSD) ve sporu mezi USA a Íránem z roku 1980, který se týkal útoku militantní skupiny na americké velvyslanectví a konzuláty v Íránu. MSD v něm uznal Írán mezinárodně odpovědným z důvodu, že útoky byly výslovně schváleny iránskými státními představiteli, kteří také rozhodli o jejich dalším pokračování.

Výslech vězňů jako výkon prvků státní moci

O něco efektivnější by mohla být aplikace čl. 5 ASR, který stanoví, že stát odpovídá za chování osob, které zmocnil svým vnitrostátním právem k výkonu určitých prvků státní moci. Přestože neexistuje konsenzus na celkovém obsahu prvků státní moci, nepochybně zahrnuje činnosti jako použití síly, detenci či výslech vězňů [2]. Jelikož ke špatnému zacházení s vězni docházelo při jejich střežení, je podmínka výkonu prvků státní moci naplněná. Obě zmíněné společnosti byly řádně registrované v USA, které si navíc jejich služby přímo najaly. Je tedy možno konstatovat, že došlo také ke zmocnění k výkonu ze strany státních orgánů USA a jednání těchto společností by tak mělo být USA přičitatelné.

Efektivní a celková kontrola

Další možnost představuje aplikace čl. 8 ASR, který stanoví, že chování soukromých osob je považováno za čin státu v případě, že tyto osoby jednají, kromě jiného, pod řízením nebo kontrolou tohoto státu. Co lze rozumět pod pojmem „kontrola“ nalezneme v poměrně bohaté judikatuře osvětlující tuto problematiku. MSD interpretoval pravidlo obsažené v čl. 8 ASR jako možnost státu kontrolovat jednání soukromé osoby v konkrétním čase, ve kterém je protiprávní čin spáchán. Ve svém rozsudku v případě *Nicaragua v. USA* (1986)

označil americké financování, organizování, výcvik, zásobování nebo výběr konkrétních cílů pro rebelské skupiny *contras* jako nedostatečné na prokázání výkonu kontroly USA nad touto skupinou během operací, v nichž k porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva došlo. MSD tak založil tzv. test efektivní kontroly.

S uvedeným názorem se neztotožnila Odvolací komora Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Ta ve svém rozsudku ve věci *Prosecutor v. Tadić* (1999) přijala flexibilnější přístup, podle kterého závisí úroveň kontroly od konkrétních okolností případu. Odvolací komora tak zohlednila situace, kdy je stát vykonávající kontrolu fyzicky přítomen na území, kde k protiprávnímu činu dojde (např. prostřednictvím svých ozbrojených sil). V takovém případě je kontrola snadněji prokazatelná a není nutné, aby stát řídil každou spornou operaci. Uvedený přístup se označuje jako tzv. test celkové kontroly [3].

Pojem „kontrola“ lze najít také v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP), která souvisí s extraterritoriální aplikací *Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod* [4]. ESLP konstatoval, že povinnost smluvních stran *Úmluvy* zabezpečovat ochranu lidských práv se neomezuje jenom na jejich vlastní území, nýbrž může být rozšířena i na území třetích států, pokud smluvní stát vykonává nad tímto územím efektivní kontrolu např. v důsledku vojenské okupace. Do jurisdikce smluvních států proto spadají taktéž osoby držené ve věznicích nacházejících se na okupovaném území, které jsou spravovány ozbrojenými složkami nebo jinými představiteli těchto států.

I kdybychom na incident v Abu Ghraib aplikovali test efektivní kontroly, který je nepochybně přísnější, měli bychom dojít k závěru, že jednání zaměstnanců společností CACI a Titan lze USA přičíst také na základě čl. 8 ASR. Jak již bylo zmíněno výše, na násilí se podíleli taktéž příslušníci ozbrojených sil USA, kteří tak měli možnost nejenom kontrolovat, ale navíc i efektivně ovlivnit a řídit jednání zaměstnanců společností. K protiprávním činům mimo to docházelo při zabezpečování dozoru nad iráckými vězni, tedy během integrální části činnosti, která byla zastřešována státními orgány USA.

Odpovědnost za nedodržení náležité péče

Pro účely mezinárodní odpovědnosti států za jednání PMSCs přichází v úvahu ještě aplikace zásady bdělosti a náležité péče. Státy tak nemusí být odpovědné přímo za porušení určitého mezinárodního závazku soukromým subjektem, ale za opomenutí takovému

porušení předejít nebo na něj vhodným způsobem reagovat. Uvedené pravidlo použil MSD například ve sporu mezi Demokratickou republikou Kongo a Ugandou v roce 2005. Z hlediska zásady bdělosti a náležité péče přitom není podstatné, jestli jsou lidská práva porušena přímo státními orgány nebo soukromými osobami jednajícími vlastním jménem.

Potřeba zvláštní regulace?

Ačkoli je incident, který se odehrál ve věznici Abu Ghraib, vhodným příkladem pro ilustraci mezinárodní odpovědnosti USA za jednání zaměstnanců CACI a Titanu, v praxi se vyskytují spíše komplikovanější přípa-

Australský voják. Zdroj: www.flickr.com.

dy porušování mezinárodních závazků ze strany soukromých společností. PMSCs totiž mnohokrát operují samostatně, izolovaně od národních armád, čímž státy fakticky ztrácejí možnost realizace jakékoliv formy kontroly nad jejich jednáním. Nutno také zohlednit charakter některých společností najímaných na výkon činností, které nelze podřadit pod obsah prvků státní moci (např. logistika nebo poradenství).

Výše uvedené problémy by nepochybně pomohla eliminovat zvláštní úprava PMSCs, např. ve formě, jaká je obsažena v *Návrhu možné úmluvy o soukromých bojových a bezpečnostních společnostech*, vypracovaném na půdě OSN. Návrh explicitně stanovuje odpovědnost státu za jednání PMSCs, které jsou v tomto státě registrovány, nebo zde vykonávají svou činnost. Na okruh případných smluvních stran této úmluvy by tak byl vyvíjen tlak na zpřísnění vnitrostátních norem regulujících registraci PMSCs. Tyto společnosti by tak byly nuceny řídit se základními standardy ochrany lidských práv a byly by trestány za jejich porušování.

Poznámky:

[1] Jak již bylo zmíněno v dřívějším článku Bulletinu věnujícím se PMSCs, i při absenci zvláštní úpravy regulující jejich postavení lze vycházet z obecné úpravy mezinárodní odpovědnosti v podobě *Článků o odpovědnosti států za mezinárodně protiprávní chování*, reflektující z velké části obyčejové mezinárodní právo závazné pro všechny státy.

[2] V legislativě USA je možno najít vymezení prvků státní moci, neboli definičně užšího termínu inherentních vládních funkcí, například v tzv. *FAIR Act* z roku 1998. Demonstrativní výčet těchto funkcí obsahuje „činnosti podstatně ovlivňující život, svobodu nebo majetek soukromých osob.“

[3] Odvolací komora se nezabývala mírou potřebné kontroly pro účely mezinárodní odpovědnosti státu, nýbrž z důvodu založení vlastní jurisdikce.

[4] Viz např. *Loizidou v. Turkey* nebo *Al-Skeini and Others v. UK*.

Zdroje:

Bennet, Wells C.: The Extraterritorial Effect of Human Rights: the ECHR's Al-Skeini Decision (<http://www.lawfareblog.com/2011/07/the-extraterritorial-effect-of-human-rights-the-echrs-al-skeini-decision/>).

Borger, J.: The Danger of Market Forces (<http://www.theguardian.com/world/2004/may/06/world-dispatch.usa>).

Draft Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts, with commentaries, 2001 (http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf).

Chesterman, S. – Lehnardt, Ch. (eds.): *From Mercenaries to Market: The Rise and Regulation of Private Military Companies*. Oxford: Oxford University Press, 2009.

Naivní humanista, nebo zrádce a špión?

Kam sahá právo na informace?

Vendula Karásková

Stovky tisíc tajných dokumentů americké armády, soukromé texty čtvrt milionu diplomatických depeší i zákulisní informace o válkách v Iráku a Afghánistánu, které si od podzimu 2009 může kdokoli přečíst na serveru WikiLeaks, vděčí za zveřejnění americkému vojínovi Bradley Manningovi. Jeho obhájci jej považují za statečného humanistu s dobrými úmysly, jenž se snažil pomoci společnosti a upozornit na špatnosti okolo sebe, byť nevhodným způsobem. Americký vojenský soud jej však 30. července shledal vinným ve dvaceti bodech obžaloby, mimo jiné ze špiónáže či počítačových podvodů.

Celkový trest za největší únik dat v americké historii se tak může vyšplhat až na 90 let za mřížemi, přesto si Manningův obhájce prozatím oddechl. Obžaloby z napomáhání nepříteli, za něž hrozí i trest smrti, byl totiž jeho klient zbaven. Celkovou délku trestu by mělo během srpna upřesnit další soudní řízení (nakonec byl Manning odsouzen na 35 let - pozn. autorky).

Obhájci svobody slova vítají toto rozhodnutí jako pozitivní precedens. V opačném případě by mohlo být v budoucnu za hrdelní zločin považováno i zveřejnění informací jednoznačně prospěšných veřejnosti. Nebo i pouhá komunikace státního zaměstnance s tiskem. Za „napomáhání“ je tedy nadále v USA pokládáno pouze přímé a vědomé poskytování informací nepříteli. Přesto však Manningův případ v názoru na whistleblowery rozděluje společnost. Mají lidé jako on či Edward Snowden, kteří se setkali se znepokojivými skrytými vládními praktikami, právo informovat o nich ostatní? A mají ostatní právo o nich vědět?

Informace sloužící veřejnému zájmu

Právě díky whistleblowerům se veřejnost často dozvídá o porušování lidských práv nebo norem válečných konfliktů. Jedním z nejznámějších záznamů zveřejněných Manningem je například video amerického bojového vrtulníku, který v roce 2007 v Bagdádu zaútočil na civilisty a zabil jedenáct lidí, včetně fotografa tiskové agentury Reuters a jeho řidiče. Manning chtěl údajně zveřejněním podobných dokumentů rozproudit debatu o zahraniční politice USA a informovat lidstvo v jeho vlastním zájmu.

Přestože obžaloba argumentovala tím, že citlivá data si tak díky jeho činu mohli na internetu přečíst například členové Al-Káidy, neměla by podle nevládních organi-

zací tato interpretace převážit nad prvním dodatkem Ústavy Spojených států o svobodě tisku a projevu. Ačkoliv mohou být některé informace zajímavé i pro nepřítel, jejich znalost je často klíčová pro demokratickou veřejnost. USA jsou v této souvislosti často obviňovány z dvojího standardu, kdy sice po jiných státech požadují dodržování svobody slova a lidských práv, samy se tak však nechovají. Patří přitom mezi nejhlasitější obhájce svobodného internetu. Amnesty International také upozorňuje na kontrast mezi tvrdým přístupem americké justice k Manningovi a laxností, s níž stíhá jím prokázané zločiny a porušování lidských práv.[1]

The Tshwane Principles

Případy Assange, Manninga a Snowdena vedly v americké armádě, diplomacii i zpravodajských službách k diskusím o tom, kdo a za jakých podmínek má mít přístup k tajným materiálům. Z obecného pohledu je potřeba dosáhnout rovnováhy mezi bezpečností, utajením, transparentností a právem veřejnosti na informace. Kromě pravidel týkajících se tajných informací je však také nutné najít způsob, jak s whistleblowery jednat.

Ucelené principy založené na mezinárodním právu i regionálních zvyklostech, které se detailně věnují whistleblowerům a jejich vlivu na národní bezpečnost, byly přijaty 12. června 2013 v jihoafrické Tshwaně pod názvem *Global Principles on National Security and the Right to Information*. Zástupci akademiků, občanské společnosti a vlád je spolu s experty OSN vytvořili jako detailní příručku pro budoucí zákonodárce z celého světa. Vychází z předpokladu, že pokud má

whistleblower důvod se domnívat, že přínos veřejnému zájmu vyváží nepříjemnosti způsobené zveřejněním informací, nezáleží na jeho motivu. Právo veřejnosti na přístup k vládním informacím tedy deklaruje již první z principů. Ačkoliv si jejich tvůrci uvědomovali praktická omezení této zásady, existuje podle nich několik kategorií informací, které mají pro demokratický vývoj společnosti zásadní význam a měly by být aktivně zveřejňovány. Není bez zajímavosti, že kromě údajů o použití zbraní hromadného ničení či porušování lidských práv mezi ně patří i „Snowdenovo“ sledování a odposlouchávání všeho druhu.[2]

Poznámky:

[1] USA: Bradley Manning trial underscores serious accountability failures. *Amnesty.org*. 31. července 2013. <http://www.amnesty.org/en/news/usa-bradley-manning-trial-underscores-serious-accountability-failures-2013-07-31>.

[2] Principle 10: Categories of Information with a High Presumption or Overriding Interest in Favor of Disclosure. *Global Principles on National Security and the Right to Information* („The Tshwane Principles“), finalized in Tshwane, South Africa, issued on 12 June 2013. Dostupné z: *Open Society Foundations.org*, <http://www.opensocietyfoundations.org/publications/global-principles-national-security-and-freedom-information-tshwane-principles>.

Zdroje:

Savage, Charlie. Manning Is Acquitted of Aiding the Enemy. *The New York Times*. 30. července 2013. http://www.nytimes.com/2013/07/31/us/bradley-manning-verdict.html?_pagewanted=all&_r=1&

Hitman? Zdroj: www.flickr.com

4) Česká republika a lidská práva

Krátce k novému cizineckému zákonu

Vláda nebude předkládat kritizovaný legislativní balíček, pouze technickou novelu

Miroslav Knob

Téma cizinecké legislativy není pro zasvěceného pozorovatele české právní scény ničím neznámým. Vládní návrh zákona o pobytu cizinců na území České republiky,[1] návrh zákona o volném pohybu občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků [2] a související přepisy vyvolaly bouřlivou reakci u odborné veřejnosti. V průběhu srpna však Ministerstvo vnitra oznámilo, že s ohledem na připomínky vzešlé z meziresortního připomínkového řízení nebude balíček zákonů předkládat.[3]

Namísto kritizovaného balíčku, který v připomínkovém řízení považovalo za nevyhovující jak Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty v ČR, tak Veřejný ochránce práv,[4] přichází novela stávajícího zákona. Jaké změny tedy nakonec čekají cizinecký zákon? A podaří se novele napravit nejvážnější hříchy svého staršího bratra?[5]

Novela cizineckého zákona rezignuje na ambiciózní cíl kompletního předělání právní úpravy cizinecké legislativy. Místo toho je spíše technickou novelou, která má uvést aktuální legislativu do souladu s právem Evropské unie, především pak se směrnicí 2011/98/EU. Ta přináší důležité změny zejména v oblasti pracovního práva a zaměstnávání cizinců, kdy zavádí zaměstnaneckou kartu, která bude sloužit jako povolení k pobytu a zároveň k práci. Celkově by tak měla zjednodušit zaměstnávání osob s dlouhodobým pobytem.[6]

Pro Českou republiku se jedná o dobrou zprávu. V reakci na připravovaný nový cizinecký zákon zareagovala občanská společnost, především pak nevládní organizace, které pracují s cizinci, a v rámci připomínkového řízení prosadila zastavení připravovaného zákona. Do budoucna je třeba doufat, že se další vláda, jež bude mít ambici měnit cizineckou legislativu, poučí z chyb svých předchůdců a nepokusí se kritizovaný návrh vzkřísit z mrtvých. Legislativní zombie horor, který by následoval, by pro Českou republiku a její lidskoprávní závazky rozhodně nebyl hezkou podívanou.

Zdroje:

[1] Návrh zákona o pobytu cizinců na území České republiky, Knihovna připravované legislativy, <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK97JH9S6X>.

[2] Návrh zákona o volném pohybu občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků, Knihovna připravované legislativy, <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf?pid=RACK97JHLKVR>.

[3] Informoval o tom server MigraceOnline.cz, <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/mv-nebude-letos-predkladat-navrh-y-zakonu-o-pobytu-cizincu-pripravuje-nicmene-novelu>.

[4] Připomínky dostupné v Knihovně připravované legislativy, viz citace 1 a 2.

[5] Ty velmi trefně popsal Martin Rozumek z nevládní organizace OPU pro server MigraceOnline.cz, <http://www.migraceonline.cz/cz/e-knihovna/novy-zakon-o-pobytu-cizincu-nase-vase-svoboda-vazne-ohrozena>.

[6] Podrobně o změnách informuje MigraceOnline.cz, <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/smernice-eu-o-jednotnem-postupu-vyrizovani-zadosti-o-jednotne-povoleni-k-pobytu-a-praci-tapani-harmonizace-migracniho-prava>.

České zbraně na cestě do Egypta

Lenka Pičová

Na jaře tohoto roku zaznamenal český zbrojařský průmysl výrazný úspěch, když uherskobrodská zbrojovka uveřejnila svoje vítězství v mezinárodním tendru na dodávku zbraní pro egyptské ministerstvo vnitra. V příštích měsících by tak egyptským ozbrojeným složkám mělo být dodáno na padesát tisíc pistolí a na tuto dodávku by dále měl navazovat i export stovek lehkých samopalů škorpion. Část této zakázky už přitom byla na egyptské území expedována.[1] Významná mezinárodní zakázka ovšem neznamená jen radost na straně českých výrobců zbraní, ale také obavy na straně nevládní organizace Amnesty International (AI) o to, jak budou dodávané zbraně v cílové zemi využity.

AI dlouhodobě bojuje proti exportu českých zbraní do nestabilních států, kde mohou být zneužity k porušování lidských práv. V minulém roce AI upozorňovala na rizika spojená s vývozem protiletadlového kanónu do nepokojí zmítaného Jemenu a letos usiluje o zastavení projektu obří dodávky obrněné techniky a munice do Libye.[2] Vojenská munice díky nesouhlasu Ministerstva zahraničních věcí (MZV) prozatím do Libye neodcestovala. MZV svoje rozhodnutí odůvodnilo mimo jiné odkazem na zprávy OSN o šíření zbraní z Libye do Sýrie, Mali a dalších konfliktních oblastí, a jejich možnou další distribuci například teroristickým skupinám.[3]

Ministerstvo zahraničních věcí má jako jediné z orgánů podílejících se na udělení licence k vývozu zbraní ze země za úkol zohledňovat lidskoprávní dopady zamýšlených kontraktů, a proto na něj AI soustavně apeluje, s ohledem na mezinárodní závazky ČR a deklarované cíle zahraniční politiky, aby vývoz vojenského materiálu do Egypta zdrželo do doby, než se tamní situace uklidní.

Momentálně mají egyptské vládní složky na kontě stovky mrtvých civilistů z řad přívrženců svrženého prezidenta Mursiho,[4] kteří už takřka měsíc protestují proti převzetí moci armádou, k němuž došlo na počátku července. Muslimske bratrstvo dokonce nyní přešlo k šíření mobilizační rétoriky, jež demonstranty vyzývá k mučednictví. V reakci na to vládní složky již otevřeně deklarovaly, že nadále demonstrace islamistů a blokády uvnitř měst nehodlají tolerovat. [5] Do tohoto stavu, kdy každým dnem hrozí vypuknutí ještě rozsáhlejšího vnitrostátního konfliktu, budou z ČR poslány tisíce zbraní na vybavení vládních jednotek. Argumentem zbrojařů proti potenciálnímu

porušování lidských práv je přitom klasické tvrzení, že když do Egypta neprodají zbraně oni, prodá jim je někdo jiný a český průmysl tak přijde o zisk.[6]

Zdroje:

[1] Česká zbrojovka dodá egyptské policii 50 tisíc pistolí. Týden, (http://www.tyden.cz/rubriky/byznys/cesko/ceska-zbrojovka-doda-egyptske-policii-50-tisic-pistoli_271040.html).

[2] Kampaň Amnesty International “Zbraně pod kontrolou”, (<http://zbrane.amnesty.cz>).

[3] Libya arms fueling conflicts in Syria, Mali and beyond: U.N. experts. Reuters, (<http://www.reuters.com/article/2013/04/09/us-libya-arms-un-idUSBRE93814Y20130409>).

[4] Egypt: Many Protesters Shot in Head or Chest. Human Rights Watch, (<http://www.hrw.org/news/2013/07/28/egypt-many-protesters-shot-head-or-chest>).

[5] As Egypt turns up heat, Brothers struggle for strategy. Reuters, (<http://www.reuters.com/article/2013/08/01/us-egypt-protests-islamists-idUSBRE97006520130801>).

[6] České zbraně míří do Libye. Armádní noviny, (<http://www.armadinoviny.cz/ceske-zbrane-miri-do-libye.html>).

Ilustrační foto. Zdroj: Hossam el-Hamawy, www.flickr.com.

Monitoring integrace Romů

Základní body hodnocení Koncepce romské integrace na období 2010–2013

Martin Bobák

Sociální vyloučení českých Romů představuje širší společenský a politický problém, který nebyl po dlouhá letá adekvátně řešen. Nynější cíle a metody vnitrostátní integrační politiky definované v Koncepci romské integrace na období 2010–2013 byly nejprve zhodnoceny Evropskou komisí [1] a v červenci vydala svou monitorovací zprávu rovněž občanská společnost zastoupená platformou odborníků [2]. Evropská i občanská zpětná vazba se věnuje šesti tématům, a to antidiskriminaci, vzdělávání, zaměstnání, zdraví, bydlení a strukturálním požadavkům, přičemž jak Komise, tak zástupci občanské společnosti navrhli řadu strategií a věcných doporučení pro zlepšení nástrojů českých integračních politik. V následujících bodech shrnujeme závěry občanské zprávy a její doporučení pro integraci Romů v ČR:

A) Palčivým právním (a také sociálním) problémem je to, že v ČR byl přijat antidiskriminační zákon nikoliv v důsledku potřeby společnosti vyrovnat se s nerovným zacházením, ale jen jako nutnost recepce unijní směrnice. Ideje zákonné úpravy jen stěží nacházejí svůj odraz ve faktickém chodu běžného života, neboť v ČR není zcela běžné vnímat princip nediskriminace jako náležitost demokratického právního státu. Většinové obyvatelstvo totiž k Romům zastává negativní postoj. Navíc úlohu tzv. *equality body*, jak ji známe ze zahraničí, od vzniku zákona supluje nedostatečně personálně a finančně vybavená kancelář ombudsmana. Většina politiků a státní administrativy se řešení problému diskriminace Romů snaží již léta vyhýbat.

- Co lze zlepšit? Zvýšit úsilí v oblasti interkulturního vzdělávání, zavést antidiskriminační audit, posílit zázemí a pravomoci ombudsmana a přimět politiky k odsuzování segregace a povzbuzování romské integrace.

B) Mezi nejproblematictější oblasti integrace Romů patří vzdělávání. V reakci na odsuzující rozsudek Evropského soudu pro lidská práva provedly nezávisle na sobě kancelář ombudsmana a Česká školní inspekce kvantitativní výzkum podílu romských dětí v někdejších zvláštních praktických školách. Obě studie došly k alarmujícím hodnotám. Romští žáci tvoří 32 až 35 % (resp. 26,4 %) ze všech žáků v současných praktických školách. V cílové věkové skupině se ale nachází jen cca 3,2 až 6,4 % romských dětí. Jejich zastoupení v praktických

školách je tedy několikanásobně vyšší než jejich populační podíl. Odpor k integraci a slučování romských a „bílých“ tříd je silný a dobře organizovaný, protože mnoho rodičů dětí z většinové populace se domnívá, že promícháním tříd dojde ke zhoršení kvality výuky.

- Zpráva doporučuje nadále prosazovat účast Romů v systému předškolního vzdělávání, zapojit rodiče do vzdělávacího procesu a podporovat zavedení povinných romských pedagogických asistentů. V některých lokalitách lze reorganizovat školní obvody.

C) Za zcela klíčový faktor přispívající k ekonomické, sociální a prostorové marginalizaci Romů lze považovat nezaměstnanost. Nedostatky v systematice politik zaměstnanosti ČR Romům neprospívají. Vytvořením systému DONEZ (3) byl navíc redukován individuální přístup k nezaměstnaným.

- Je třeba podporovat aktivní politiku zaměstnanosti, Romy např. zahrnovat do rekonstrukce sociálních bytů, ve kterých potom budou bydlet. Zpráva upozorňuje, že k rekvalifikacím a pracovnímu poradenství je nutné přistupovat opatrně, neboť jejich efektivita nebyla dosud prokázána.

D) Zdraví: Většinová populace je zdravější než Romové. Z posledních studií lze vyčíst, že Romové zcela nepravidelně užívají preventivní (pojišťovny hrazené) lékařské péče.

Romové vnímají nemoc jinak než většinová populace. Mnozí potřebují k léčbě kulturně podmíněnou intimitu, neboť se s nemocemi vyrovnávají jinými způsoby než většinová populace.

Zcela odlišný problém představuje sterilizace romských žen bez jejich souhlasu. Ačkoliv se za sterilizaci předseda vlády omluvil a zákonodárce nově upravil pravidla pro udělování souhlasu s lékařským zákrokem, obětem doposud nebyla vyplacena žádná finanční kompenzace.

Romské děti tvoří přibližně 3 % dětí do tří let, ale jejich zastoupení v kojeneckých ústavech je až 30 %. Za krok vpřed je možné považovat postupnou deinstitucionalizaci péče o děti, přičemž zranitelné rodiny by měly být do budoucna lépe chráněny. Expanzi zažívá také profese pěstounství.

- Dle doporučení nevládních organizací by bylo vhodné podporovat vznik instituce romských zdravotních asistentů, zavést povinné zdravotní prohlídky pro děti a mládež a poskytovat speciální psychologickou pomoc.

E) Kvalita bydlení Romů se neustále zhoršuje, přičemž již zhruba 70 tisíc Romů žije ve více než 330 vyloučených lokalitách. Proces další segregace na mnohých místech akceleruje privatizace obecního bytového fondu, deregulace nájemného, cena dluhů a lichváři. Některé obce a města se snaží nepopulární Romy přemístit jinam. Mnoho rodin se muselo přestěhovat do soukromých ubytoven, které nejsou ani levným, ani kvalitním místem pro život rodiny s dětmi. Ubytovny bývají pravidelně přeplněné a zanedbané.

- Je třeba desegregovat vyloučené komunity a „promísit“ většinovou populaci s Romy. Až 87 % Romů by chtělo někdy bydlet ve smíšených čtvrtích.

F) Romy je především potřeba aktivně zapojovat do vytváření politik integrace, přičemž by bylo vhodné z nich učinit aktivní aktéry desegregace společnosti. Prostřednictvím participativních metod lze obětem různých dimenzí sociální marginalizace pomoci.

Bylo by možná trochu naivní očekávat, že integrační politika bude mít bezprostředně po realizaci prvních kroků pozitivní měřitelné výsledky. Navíc, navzdory

zesilování lidskoprávního důrazu na potírání všech forem diskriminace, není v současné ekonomicky složitě době společensky zcela průchodné, aby se právě do integračních politik směřovaly výraznější finanční prostředky. Naše společnost by se z přetrvávající segregací Romů měla popasovat. Vždyť i Romové jsou její plnohodnotnou součástí.

Zdroje:

[1] *The European Union and Roma - Czech Republic* [online]. Country Factsheets, 2013, (http://ec.europa.eu/justice/discrimination/files/roma_country_factsheets_2013/czech_republic_en.pdf).

[2] *Monitorovací zpráva občanské společnosti o plnění národní strategie integrace Romů a akčního plánu Dekády v České republice v roce 2012* [online]. Budapest: Decade of Roma Inclusion Secretariat Foundation, 2013, (http://www.romadecade.org/cms/upload/file/9270_file7_cr_civil-society-monitoring-report_cz.pdf).

[3] *DONEZ – docházka nezamestnaných* [online]. Stránky systému DONEZ (<http://www.donez.cz/PostupProUchazece.htm>).

Ilustrační foto. Zdroj: Daniela Kantorová, www.flickr.com.

Právo na respektování rodinného života cizince již během řízení o sloučení rodiny

Michala Cilli, *právnička Organizace pro pomoc uprchlíkům*

Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života. Právo zakotvené v článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) nabývá osobitého významu ve spojení s narůstajícím přílivem migrantů do České republiky. Mnozí jsou zde dlouhodobě usazeni, někteří mají již trvalý pobyt a stali se přínosem pro ekonomický rozvoj země. Většina z nich však ve své zemi původu byla nucena zanechat část svého života, která k nim neodmyslitelně patří – svoji rodinu.

Významnou roli na poli slučování rodin migrantů sehrává Rada Evropy, která kromě Úmluvy a judikatury Evropského soudu pro lidská práva již kupříkladu v roce 2002 vydala Doporučení Výboru ministrů členským státům ohledně právního postavení osob, kterým byl povolen pobyt na jejich území z důvodu sloučení rodiny [1]. Od roku 2003 je důležitým aktérem také samotná Evropská unie, která rodinnou migraci upravuje Směrnicí 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny (dále jen „Směrnice“). I když samotná Směrnice čelí řadě výtek, je nutné konstatovat, že Česká republika nepatří mezi ty země, které by při její implementaci využily širokou míru působnosti, kterou Směrnice státům při zavádění podmínek výkonu daného práva přiznává [2].

Přestože některé podmínky obsažené v zákonu č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců (dále jen „zákon o pobytu cizinců“) nastavují překážky, které samotný výkon práva stěžují [3], považuji aktuální právní úpravu za dostačující [4]. V mém příspěvku se chci zaměřit na samotný průběh řízení o žádosti o udělení povolení k dlouhodobému pobytu za účelem sloučení rodiny. Dovoluji si tvrdit, že toto řízení by mělo být nejen v souladu se zásadami správního řízení (jako je například zásada rychlosti řízení dle § 6 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád), ale současně by mělo sledovat cíl dané žádosti, kterým je snaha o sloučení rodiny a s ní spojené právo na respektování rodinného života.

Průtahy v řízení a porušení práva na spravedlivý proces

Ve své praxi jsem se setkala s mnoha klienty, jejichž rodinní příslušníci pobývající v zemi původu zažádali o povolení k pobytu z důvodu sloučení rodiny. Většina z nich krom splnění podmínek, které jsou kladeny zejména na sponzora, čelila a čelí otázce nepřiměřeně dlouhých lhůt pro vyřízení jejich žádosti [5], ačkoli samotné posouzení žádosti není nikterak obtížné [6]. Česká republika si při implementaci Směrnice stanovila k vyřízení žádosti lhůtu 270 dnů, což je maximální možná lhůta stanovena Směrnicí. Zákon její prodloužení neumožňuje. V praxi je však daná lhůta v řadě případů překročena, a to bez informování dotčených osob o důvodech, které k průtahům vedly. Osoby čekající na sloučení tak např. v případě manželů kromě

15měsíční doby pobytu svého rodinného příslušníka a sponzora na území [7], po které vůbec může o sloučení žádat, a po uplynutí 270denní lhůty k vyřízení žádosti (tedy dalších 9 měsíců), čeká na sloučení další blíže nespecifikovanou dobu, čímž samotné odloučení překračuje hranici dvou let.

Opomeneme-li samotnou 15měsíční lhůtu, stojí za zmínku případ cizince z Moldávie pobývajícího na území České republiky na základě povolení k trvalému pobytu, jehož manželka původem z Ukrajiny a dvě děti podaly přes zastupitelský úřad žádost o sloučení. O žádostech dětí bylo rozhodnuto dříve, jelikož i samotná lhůta k vyřízení těchto žádostí je kratší (žádali totiž o trvalý pobyt dle § 66 zákona o pobytu cizinců). Matka na povolení k pobytu čekala více než 20 měsíců, tedy o 11 měsíců déle než stanoví samotný zákon. Jelikož bylo na sponzoru, tedy otci, aby prokázal dostatečný finanční příjem k zajištění celé rodiny, nebylo pro něj možné pečovat bez manželky na území o děti, kterým byl již pobyt povolen. Zároveň bylo nepřijatelné, aby byly děti od matky odloučeny, a proto zůstaly v zemi původu společně s ní. Z důvodu pracovního vytížení nebylo pro otce také možné rodinu pravidelně v zemi původu navštěvovat a tím udržovat společný rodinný život. Rodina tak byla během samotného řízení odloučena celých 20 měsíců, což ji podstatně zasáhlo. Přesto, že Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců [8] učinila opatření proti nečinnosti, kterým v daném případě shledala nečinnost a nařídila příslušnému orgánu vydat rozhodnutí do 30 dnů, správní orgán zůstal opět nečinný a své konečné rozhodnutí vydal až 6 měsíců po vydání opatření Komise.

Nepřehlédnutelným je také případ rodiny z Ukrajiny, kdy oba rodiče mají na území již trvalý pobyt a o sloučení žádali pro své tři děti. Ve všech třech žádostech došlo k průtahům a nebylo o nich rozhodnuto v zákonné lhůtě, v případě jednoho dítě však bylo rozhodnuto až několik měsíců poté, co byl pobyt povolen jeho dvěma sourozencům, což zásadně narušilo slučování rodiny. Takové případy nejsou vůbec ojedinělé, a proto vyvstává řada otázek souvisejících nejen s nečinností správního orgánu, ale i se samotným přístupem k rozhodování o žádostech rodin.

Právo na projednání věci v přiměřené lhůtě, neboli bez zbytečných průtahů, je součástí práva na spravedlivé řízení, které je zakotveno v čl. 38 odst. 2 Listiny základních lidských práv a svobod. V případě pobytového řízení dochází k průtahům překročením zákonem stanovené lhůty, tedy lhůty 270 dnů. Právo žadatele na spravedlivé řízení je tak porušeno již samotným nedodržením zákonem stanovené lhůty, tudíž není při

posuzování přiměřenosti délky řízení již třeba vyhodnocovat individuální okolnosti daného případu [9].

Nejvyšší správní soud ve svém stanovisku dovodil, že samotná délka řízení a její překročení může přímo nebo nepřímo vyplývat také z ustanovení článku 8 Úmluvy [10]. Zejména v případě, kdy mají žadatelé při splnění zákonných podmínek na sloučení rodiny právní nárok, představuje bezdůvodné a nezákonné prodlužování lhůty k vydání rozhodnutí zásah do jejich práva na respektování rodinného života. Nejistota, ve které členové rodiny žijí, vytváří často velice křehké a napjaté prostředí, které může vést i k ohrožení samotného vztahu a rodiny jako takové.

Samotní cizinci však o svých právech a možnostech brojit proti daným průtahům často netuší, mnohdy se bojí jakkoli zasáhnout a zatlačit na orgán, který má společný život jejich rodiny ve svých rukou. V případech, kdy se rozhodnou využít ochranu před nečinností a podat návrh na opatření proti nečinnosti, se však sami ptají, jestli to vůbec mělo smysl, když i poté, co se dočkali rozhodnutí Komise, správní orgán stále mlčí. Klást si otázku, jestli je vůbec možné opatření proti nečinnosti považovat za účinný prostředek nápravy, je tak zcela na místě. K posunu případu dochází zejména až poté, co se žadatel obrátí na soud.

Cizincům se však naskýtá i jiná možnost, jak na nesprávný úřední postup správního orgánu upozornit a zároveň se domoci alespoň částečného odškodnění, a to pomocí žádosti o přiměřené zadostiučinění za průtahy správního orgánu. V daném případě se jedná o újmu morální, která je způsobena stavem nejistoty, ve kterém se daná rodina nachází, a vzniká samotným porušením práva na přiměřenou délku řízení [11]. Žádost o zadostiučinění není vázána na to, jestli měl cizinec právní nárok na udělení daného pobytu, jak se správní orgán mylně domnívá [12], ale na skutečnost, že správní orgán své rozhodnutí nevydal v zákonem stanovené lhůtě.

Nejednotné posuzování žádostí v rámci jedné rodiny a další nedostatky v řízení

Stávajícímu přístupu Ministerstva vnitra ČR k žádostem o sloučení rodin lze také vyčítat, že společně podané žádosti o dlouhodobý pobyt jedné rodiny (např. matka a dítě nebo více dětí) nejsou posuzovány společně. I přesto, že jsou k jednotlivým žádostem dokládány stejné dokumenty, o žádostech často rozhodují odlišní lidé, čímž leckdy dochází k odlišným výsledkům. To se děje zejména s ohledem na potvrzení o ubytování a doklad o měsíčním příjmu sponzora. Zatímco u žádosti jednoho dítěte postačuje k prokázání

skutečně vynaložených nákladů na bydlení podrobná nájemní smlouva, u žádosti druhého se pro posouzení příjmů počítá částka normativních nákladů na bydlení dle nařízení vlády. Sekundárně pak dochází k další časové prodlevě při vydání rozhodnutí a rodinný život žadatelů je tak samozřejmě opět zasažen.

Posuzování rodinných vazeb by mělo také odrážet nejlepší zájem dítěte, kdy samotná absence krevního pouta mezi osvojitelem a osvojencem neznámá, že netvoří rodinu v pravém slova smyslu. Krevní pouto o existenci rodinného života nevypovídá, zejména v případě, kdy je dítě plně závislé na osvojiteli, se kterým žije několik let a biologická matka žijící v zemi původu o něj nejeví zájem. Ministerstvo vnitra by tak v případě posuzování přiměřenosti dopadů svého rozhodnutí mělo brát ohled na skutečný rodinný život dítěte. Skutečnost, že biologická matka žije v zemi původu, tak neznámá, že dítě může Českou republiku opustit, bez toho, aby bylo zasaženo jeho právo na respektování jeho rodinného života. [13]

Závěrem je nutné říci, že ačkoli například samotná Úmluva přímo nezakotvuje právo na sloučení rodiny, a nelze z ní tedy automaticky vyvozovat povinnost státu sloučení rodiny na území povolit, lze tvrdit, že opatření týkající se sloučení rodiny by měla být přijata ve shodě se závazkem chránit rodinu a respektovat rodinný život,

jak to plyne i z Preambule Směrnice. Již řízení týkající se sloučení rodiny by tak mělo daný závazek respektovat a mělo by být vedeno ve světle zásad, které pro Českou republiku vyplývají jak z mezinárodního práva, tak z práva evropského. Slabinou stávající praxe je však právě samotné řízení, ve kterém se duch a cíle zájmu na slučování rodin poněkud ztrácejí. Správní orgán rozhodující o povolení sloučení rodiny by tak již po dobu řízení měl hledět na rodinu jako celek, dbát nejlepšího zájmu dítěte, posuzovat žádosti jednotlivých členů společně a nepřekračovat lhůtu, která mu k tomu zákonem byla určena, tak, aby bylo právo na rodinný život plně respektováno. V případě, že tomu tak není, je nutné se ptát, jestli je zájem České republiky na usnadnění integrace cizinců ze třetích zemí skutečný, či zda se jedná jen o povinnost, ke které byla Česká republika zejména Směrnicí zavázána. Její dosavadní přístup a také před několika týdny zveřejněný nový návrh zákona o pobytu cizinců však vypovídají spíše o druhé variantě [14].

Článek byl napsán jako součást projektu Migration to the Centre, který finančně podpořila Evropská komise - program Evropa pro občany, a Mezinárodní visegrádský fond.

Více info na <http://www.migraceonline.cz/>.

Mezinárodní humanitární právo

Český červený kříž uskutečňuje vzdělávací program Mezinárodní humanitární právo. Je určen všem zájemcům o problematiku humanitárního práva a ochrany lidských práv za ozbrojeného konfliktu i pedagogickým pracovníkům, zájemcům z řad HZS, AČR, PČR, novinářům, zdravotníkům a dalším.

Školení v celkovém rozsahu 20 hodin výuky je složeno z 13 hodin teoretické přípravy (přednášek) a 7 hodin praktického nácviku (řešení modelových situací). Těžištěm výuky je poznat a pochopit příslušné mechanismy zajištění mezinárodně právní ochrany obětí ozbrojených konfliktů. Součástí výuky jsou rovněž základní poznatky o Mezinárodním hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce, zejména ve vztahu k ochraně lidských práv za ozbrojeného konfliktu.

Termín kurzu: **18. až 20. října 2013**

Poplatek za kurz: **2.200,- Kč**

Uzávěrka přihlášek: **30. září 2013**

Elektronická přihláška: www.cervenykriz.eu/cz/prihlaska_mhp.aspx

Informace o kurzu: www.cervenykriz.eu/cz/mhp/pozv_mhp_13.pdf

Poznámky:

[1] Výbor Ministrů Rady Evropy, *Doporučení Výboru ministrů členským státům ohledně právního postavení osob, kterým byl povolen pobyt na jejich území z důvodu sloučení rodiny*, 26. 3. 2002.

[2] Dle hodnocení Migrant Integration Policy Index (MIPEX), která hodnotí situaci různých politik v 31 zemích (EU 27, Norsko, Švýcarsko, USA a Kanada), zaujala Česká republika v oblasti slučování rodin 13. místo a umístila se ve skupině zemí, ve kterých je právo na sloučení rodin pro imigranty a integraci jejich rodiny o něco příznivější.

[3] Minimální věk pro žádost o sloučení manželů, minimální délka pobytu sponzora na území, změna účelu pobytu a nezávislost žadatele o sloučení na původní rodinné vazbě nebo samotná lhůta k vyřízení žádosti.

[4] Jedná se o můj subjektivní názor, ke kterému jsem během praxe dospěla, a to s ohledem na jednotlivé případy cizinců, kteří vyhledali právní poradenství. Tito cizinci byli ve většině případů zasaženi zejména délkou samotného řízení.

[5] Dle informací Ministerstva vnitra ČR bylo k březnu 2013 evidováno mimo Prahu: dlouhodobé pobyty – 1 605 spisů, trvalé pobyty – 542 spisů; v Praze: dlouhodobé pobyty – 16 800 spisů, trvalé pobyty – 7 600 spisů, které překročily zákonem stanovenou lhůtu pro vydání rozhodnutí. Zdroj: *Radio Wave, Crossings: Boj za vlastní rodinu*, 29. 5. 2013, dostupné na: http://www.rozhlas.cz/radiowave/crossings/_zprava/crossings-boj-za-vlastni-rodinu--1218889.

Když vezmeme v potaz, že v roce 2011 bylo nejčastějším účelem podání žádosti o dlouhodobý pobyt sloučení rodiny (až 46,2%), jsou průtahy v řízeních dotčeny právě rodiny, které se domáhají svého práva na respektování rodinného života. Zdroj: *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR v roce 2011*, Ministerstvo vnitra ČR 2012, dostupná na: <http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y-2hudW09NA%3D%3D>.

[6] K případnému výsledku žadatele dochází již při samotném podání žádosti, správnímu orgánu pak zůstává jenom zhodnotit splnění podmínek, především prokázání dostatečného příjmu.

[7] Zakotveno v § 42a bod 7 písm. a) zákona o pobytu cizinců. Cizinec, se kterým má být sloučení umožněno musí na území České republiky pobývat minimálně 15 měsíců, a to na základě povolení k dlouhodobému nebo trvalému pobytu. V případě, že cizinec, danou dobu na území České republiky nepobývá, dlouhodobý pobyt za účelem sloučení rodiny manželce nebo manželů udělen není.

[8] Komise je organizační součástí Ministerstva vnitra, které zajišťuje její činnost. Zároveň je nadřízeným správním orgánem ministerstva ve věcech, v nichž ministerstvo rozhoduje v prvním stupni a v dalších případech stanovených zákonem. Rozhoduje o odvoláních vůči rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR v pobytových věcech. Jako orgán nadřízený, vydává opatření proti nečinnosti (§§ 170a a 170b zákona o pobytu cizinců).

[9] Přiměřenost délky řízení se posuzuje na základě jednotlivých kritérií přiměřenosti, které byly zavedeny judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Jedná se o složitost případu, chování poškozeného, jakož i postup příslušných orgánů a dále význam předmětu řízení pro poškozeného.

[10] Stanovisko Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 4. 2011, sp. zn. Cpjn 206/2010, o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci; Sbírka č. 58/2011, str. 4.

[11] *Tamtéž*, str. 15 a násl.

[12] Názor správního orgánu byl vyjádřen v jeho stanovisku k jedné z žádostí o přiměřené zadostiučinění. Správní orgán v něm konstatoval, že „cizinecký zákon nezakotvuje právní nárok na vydání povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky při splnění zákonných podmínek, pouze stanoví možnost tento pobyt získat.“ Nenárokovost se sice dotýká žádosti o dlouhodobé vízum za účelem sloučení rodiny, no v případě dlouhodobých pobytů je právní postavení žadatele posíleno právě právním nárokem v případě splnění zákonem stanovených podmínek. Právní nárok se odráží také v samotné Směrnici. Z vyjádření správního orgánu tak lze nabýt dojmu, že i poté, co cizinec splní zákonem stanovené podmínky a poté, co nebyl shledán důvod k zamítnutí jeho žádosti, je zcela na správním orgánu a jeho libovůli, jestli pobyt udělí nebo ne.

[13] V předmětném případě byla žádost dítěte o trvalý pobyt na základě § 66 odst. 1 písm. d) zákona o pobytu cizinců zamítnuta jelikož matka neprokázala dostatek finančních prostředků s tím, že při posuzování přiměřenosti daného rozhodnutí dospělo Ministerstvo vnitra k závěru, že dítě může v zemi původu žít se svojí biologickou matkou a k zásahu do jeho rodinného života tak nedojde.

[14] Ministerstvo vnitra se s ohledem na připomínky uplatněné v rámci mezirezortního připomínkového řízení k návrhům zákonů o pobytu cizinců rozhodlo, že balíček zákonů nebude v tomto roce vládě předkládat. Balíček zákonů je nepřiměřeně zpříšňující oproti stávající úpravě, zcela nepřehledný a mnohem komplikovanější než současný zákon o pobytu cizinců, dále kupříkladu diskriminuje rodinné příslušníky občanů České republiky oproti rodinným příslušníkům ostatních občanů EU nebo zhoršuje postavení řady cizinců, např. těch s trvalým pobytem. Více na stránce: <http://www.migraceonline.cz/>.

Monitoring lidskoprávních publikací

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Vendula Karásková – Miroslav Knob

Vnitrostátní právo

- Hejduk, M.: Alexander Novák: další pravomocně odsouzený politik ODS za přijímání úplatku, *Trestní právo* 7–8/2013.
- Juráš, M.: Námitky ve směnečném řízení z pohledu ústavního soudu, *Jurisprudence* 6/2013.
- Kokeš, M.: Judikatura NSS: Volba prezidenta republiky, *Soudní rozhledy* 7–8/2013.
- Kuloglija Podivínová, M.: K otázce státního občanství restituentů, *Právní rozhledy* 13–14/2013.
- Lehká, M., Černý, P.: Úskalí aktivní a pasivní legitimace ve volebním právu, *Soudní rozhledy* 7–8/2013.
- Maštálka, J.: Zpracování informací týkajících se určitelných subjektů údajů, *Právní rozhledy* 13–14/2013.
- Nonnemann, F.: K aktuální judikatuře Nejvyššího správního soudu v oblasti zpracování osobních údajů, *Právní rozhledy* 13–14/2013.

- Svoboda, K.: Jak dál s přisouzenými, ale protiústavními odměnami advokáta, *Soudní rozhledy* 7–8/2013.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Cviklová, L.: Umar al-Bašír a Thomas Lubanga před Mezinárodním trestním soudem, *Trestněprávní revue* 7–8/2013.
- Doležal, A., Doležal, T.: Uplatnění PETL při řešení některých složitých kauz v oblasti příčinné souvislosti v medicínskoprávních sporech, *Soudní rozhledy* 7–8/2013.

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

- Fojtík, P.: Budoucnost transformačního nástroje a západní Balkán. *Mezinárodní politika* 7/2013.
- Kučerová, M.: Stabilita mierového procesu v hlboko rozdelených spoločnostiach a faktory, ktoré ju ovplyvňujú: prípad Libérie. *Politologický časopis* 2/2013.
- Mochťák, M.: Konfliktne ciele v politike podpory demokracie. *Slovenská politologická revue* 3/2013.
- Šabíková, K.: Sociálna spravodlivosť v ére globalizácie. *Studia Politica Slovaca* 1/2013.
- Valkovičová, V.: Limity pozitívnych akcií a afirmatívnych opatrení v spektre rodovo orientovaných verejných politík. *Slovenská politologická revue* 3/2013.

www.centrumlidskaprava.cz